Buletin Perpustakaan Universiti Malaya

UNIVERSITY OF MALAYA

University of Malaya Library Bulletin

KekalAbadi

https://umlib.um.edu.my

Jilid 42 2024

Volume 42 2024

ISSN 0127-2578

The Nucleus of Knowledge

2024

AJK Penerbitan *Publications Committee*
Adida Mohd Amin, Lisdar Abdul Wahid,
Juhaida Abd Rahim, Haslan Tamjehi,
Sabariah Basir, Low Li Qin
Dr Zahril Shahida Ahmad, Dr Ranita Hisham,
Norishah Abdul Rahman, Nor Mohamad Faiz Nor Fassal

Penasihat/Ketua Editor *Advisor/Editor-in-Chief*
Ketua Pustakawan
Chief Librarian

Perekaletak *Typesetter*
Norishah Abdul Rahman

Gambar Kulit *Cover Page*
Mushaf Al-Quran tulisan tangan (Manuskrip 206)
Handwritten Mushaf of the Quran (Manuscript 206)

Foto Gambar Kulit *Cover Page Photo*
Nor Mohamad Faiz Nor Fassal

Penerbit *Publisher*
Perpustakaan Universiti Malaya *University of Malaya Library*
50603 Kuala Lumpur

Telefon *Telephone*
03-7967 3206

Faks *Fax*
03-7957 3661

Emel *Email*
kekalabadi@um.edu.my

Available online at
https://umlib.um.edu.my

Contribution of articles relating to the library science discipline are most welcome subject to the approval of the Editorial Board

Freeing Librarians to be Librarians

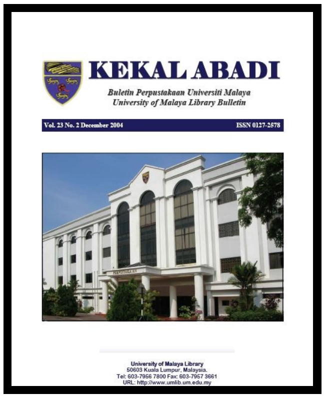

Kekal Abadi was published quarterly from March 1982 (volume 1, number 1) until 1998 (volume 17). Volumes 17 (1998), 18 (1999), 24 (2005) and 25 (2006) were published as single issue volumes. Volumes 19 (2000), 23 (2004), 26 (2007) until volume 41 (2023) were published twice yearly. Volume 42 (2024) onwards, are published as single issue with supplement.

KEKAL ABADI

Jil. 42 2024 *Vol. 42 2024* ISSN 0127-2578

KANDUNGAN / *CONTENTS*

Tinta Editor ***Preface*** 5

Artikel ***Article***

Mikrofilem Manuskrip Melayu di Perpustakaan Nasional Singapura (NUS)
Wan Mohd Dasuki Wan Hasbullah, Haslan Tamjehi 6

Universiti Malaya's Academic Publications in Scopus-Indexed Journals Using MyRA 2022 Audit Data: A Bibliometric Study
Juhaida Abd Rahim, Zanaria Saupi Udin 21

Cari Gali Maklumat Sejarah Perhutanan di Malaysia: Pengalaman, Cabaran dan Kritikan
Mohd Fazli Abd Malek 36

Koleksi Penyelidikan Perpustakaan Pengajian Melayu
Nur Fakhriah Diyanah Fizalman, Haslan Tamjehi 41

Analisis Koleksi Khas Rahmah Bujang di Perpustakaan Pengajian Melayu
Nurul Asyikin Syamsul Kamal, Haslan Tamjehi 52

Ulasan Buku ***Book Review***

Intelektual masyarakat membangun oleh Syed Hussein Alatas**. 2023. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka. Ulasan oleh Nurul Izzati Abdul Majid.**
Nurul Izzati Abdul Majid 59

Guidelines for Contributors 61

TINTA EDITOR

“"Berpisahnya tiada"

Pasca Covid 19 menyaksikan giatnya usaha perpustakaan untuk menggalakkan keterlibatan pengguna *(user engagement)* dengan sumber, perkhidmatan dan program-program yang dianjurkan perpustakaan. Tempoh Kawalan Pergerakan sewaktu pandemik jelas merenggangkan hubungan antara pengguna dan perpustakaan. Situasi ini adalah satu kesan global. Meskipun medium maya seperti zoom dan GMeet menjadi saluran alternatif utama untuk mengekalkan perhubungan tersebut ia masih tidak mampu mengambil alih kualiti dan superiority hubungan fizikal antara manusia. Keterlibatan pengguna adalah penting kerana ia dapat membantu pengguna khususnya pelajar untuk meningkatkan akademik mereka menerusi penyediaan akses kepada sumber seperti buku, artikel ilmiah dan pangkalan data. Selain itu inisiatif keterlibatan pengguna untuk menggalakkan kecelikan maklumat digital seperti kemahiran dalam menilai sumber digital dan penyediaan sitasi untuk penulisan ilmiah. Sokongan perpustakaan terhadap aktiviti penyelidikan dan inovasi (R&D) adalah kritikal kerana R&D adalah antara aktiviti teras bagi sebuah universiti.

Penggunaan perkhidmatan seperti Perkhidmatan Pinjaman antara Perpustakaan (ILL), Pembekalan Dokumen, konsultasi bibliografik dan *open access repositories* dapat menyumbang kepada penghasilan ilmu dan inovasi. Dalam hal ini, atas saranan Yang Berbahagia Naib Canselor UM Profesor Dato’ Seri Ir. Dr. Noor Azuan Abu Osman bermula 1 Ogos 2024, beliau telah menetapkan KPI kepada pustakawan untuk meningkatkan aktiviti bersama pengguna pada setiap bulan. Pelaksanaan objektif ini melibatkan Perpustakaan Utama dan khusus. Sebagai menyahut hasrat beliau, lebih dari 48 aktiviti (*engagement)* telah berjaya dilaksanakan. Sebenarnya perpustakaan sentiasa menyediakan pelbagai aktiviti kepada penggunanya selain dari rujukan dan pinjaman bahan. Saranan daripada Naib Canselor merupakan satu penghargaan daripada beliau tentang betapa pentingnya perpustakaan dalam jiwa para intelektual.

Hubungan yang rapat dengan Perpustakaan mencerminkan budaya keilmuan individu dan sebuah masyarakat. Maka menjadi tanggungjawab pustakawan untuk meraikan dan mengalakkan pengguna untuk datang ke perpustakaan dan dengan menyediakan pelbagai pengisian aktiviti selain sumber rujukan yang sedia ada.

Selain itu, bermula dari isu ke 42, Lembaga Pengarang Buletin Kekal Abadi hanya menerbitkan sebuah keluaran tahunan. Namun demikian, isu utama hanya mengandungi artikel ilmiah dan ulasan buku. Manakala segala penulisan tentang aktiviti perpustakaan akan dimasukkan ke dalam Suplemen. Pendekatan ini dilakukan untuk memenuhi keperluan ilmiah dan kompetensi semasa, tetapi pada waktu yang sama mengekalkan objektif asal penerbitan Buletin Kekal Abadi sebagai wadah pelaporan aktiviti Perpustakaan Universiti Malaya.

Haslan Tamjehi
Editor Kekal Abadi

Mikrofilem Manuskrip Melayu di Perpustakaan Nasional Singapura (NUS)

Wan Mohd Dasuki Wan Hasbullah[1], Haslan Tamjehi[2]

[1]Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia
whwmdasuki@gmail.com

[2]Perpustakaan Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia
haslan@um.edu.my

Abstract

There are several lists and catalogs of manuscripts that were previously developed by earlier researchers regarding the existence of Malay manuscripts in Singapore. To date, the number of these manuscripts may have reached into the hundreds, most of which are stored at the National Library of Singapore. However, behind this, there are also several manuscript copies that are not listed in the aforementioned catalogs, and these are stored in a specific location. This refers to a number of Malay manuscript copies in microfilm format, which are currently held at the Main Library of the National University of Singapore. This article provides clarification regarding these materials, their quantity, and a description of how accessible they are. This clarification is expected to bridge the gaps in the existing knowledge regarding some of the reprographic copies that are missing from the general catalogs. Since these copies are said to have received little coverage, this discussion aims to inspire researchers to observe and study the manuscript copies in this library in greater detail.

Keywords: *Malay manuscript microfilms; Main Library of the National University of Singapore (NUS); manuscript lists and catalogs; reprographic copies; categories*

Abstrak

Terdapat beberapa senarai dan katalog manuskrip yang pernah dibangunkan oleh para pengkaji terdahulu berhubung keberadaan manuskrip Melayu di Singapura. Sehingga kini, jumlah manuskrip ini mungkin sudah mencapai ratusan, yang hampir kesemuanya disimpan di Perpustakaan Nasional Singapura. Namun di sebalik itu terdapat pula beberapa buah salinan manuskrip yang tidak disebutkan di dalam senarai katalog berkenaan, bahkan ia tersimpan di suatu tempat yang khusus. Hal ini dimaksudkan dengan sejumlah salinan manuskrip Melayu dalam bentuk mikrofilem yang kini berada di Perpustakaan Utama Universiti Nasional Singapura. Artikel ini memberikan pencerahan mengenai bahan-bahan tersebut, jumlahnya, dan juga deskripsi berhubung sejauh mana ia dapat diakses. Pencerahan ini dijangka dapat merekatkan cebisan-cebisan pengetahuan yang sedia ada berhubung sebahagian daripada salinan reprografi yang tercicir daripada katalog-katalog umum. Memandangkan salinan-salinan ini dikatakan kurang mendapat liputan, perbincangan ini dimaksudkan

untuk mencetuskan keghairahan penyelidik untuk mengobservasi dan mengkaji salinan-salinan manuskrip di perpustakaan tersebut secara lebih terperinci.

Kata Kunci: Mikrofilem manuskrip Melayu; Perpustakaan Utama Universiti Nasional Singapura (NUS); senarai dan katalog manuskrip; salinan reprografi; kategori

Pendahuluan

Pada dasarnya, Singapura bukanlah 'lubuk emas' manuskrip Melayu – tidak seperti di Kepulauan Indonesia, Brunei, Malaysia, Filipina, atau di Selatan Thai. Namun hal ini tidak mengetepikan peranan Singapura dalam perkembangan penelitian mengenainya. Jika beberapa wilayah alam Melayu yang lain dilihat kaya dengan pelbagai manuskrip yang tinggi nilainya selari dengan kedudukan dan perkembangan penyalinan teks-teks yang pesat dinaungi oleh raja-raja, atau dengan inisiatif pembelajaran serta pengajaran ilmu di institusi-institusi pendidikan tradisional; maka di Singapura pula selari dengan latar pembangunan entiti politiknya sebagai Jajahan Mahkota Inggeris dan sebahagian daripada Negeri-negeri Selat, manuskrip-manuskrip Melayu mengalir dengan inisiatif dan aktiviti orang Barat. Program-program pengumpulan dan penyalinan manuskrip Melayu berjalan lancar, dan ia dianggap sebagai aktiviti penting sepanjang abad ke-19 hingga industri percetakan mengambil alih kedudukannya (van der Putten, 2014: 45-47). Meskipun banyak antara manuskrip-manuskrip ini akhirnya tersebar ke tempat-tempat lain, beberapa sisanya kekal berada di Perpustakaan Raffles (kini Perpustakaan Nasional Singapura) hingga sekarang.

Beberapa pakar dan sarjana manuskrip Melayu telah banyak melakukan usaha pengesanan di Singapura – seperti Annabel Gallop, Henri Chambert-Loir, Wan Ali, atau Roper; begitu juga dengan mereka yang jauh lebih mendahului, seperti van der Tuuk, Winstedt, atau Lanyon-Orgill, jelas memperlihatkan bahawa perhatian terhadap bahan-bahan manuskrip Melayu di Singapura agak menarik dan mencabar. Lebih dari itu dapat pula dikatakan betapa kedudukan dan nilai bahan-bahan berkenaan tetap saja dianggap penting sebagai sumber sejarah dan identiti warisan, malah signifikan untuk membariskan Singapura secara setara dengan tempat-tempat lain dalam memancarkan warisan kebudayaan, persuratan dan pemikiran Melayu itu. Dalam perkembangan ini, antara tarikan dan cabaran tersebut – yang perlu diiluminasi dan ditangani adalah juga dari segi penjumlahan dan diseminasi bahan, selain identiti serta pencirian bahannya (dengan erti memastikan persamaan salinan, keunikan versi, atau kategori genre teks) hingga bahan-bahan tersebut dapat dikenali dengan lebih mendalam. Hal ini kerana, jumlah dan kedudukan manuskrip-manuskripnya sering bertukar-tukar. Kajian-kajian pengesanan menunjukkan bahawa dengan jumlah tidak melebihi 40 buah, manuskrip-manuskrip itu berada di beberapa pusat penyimpanan, tetapi kini setelah bercampur-campur dengan koleksi Melayu lain, dikatakan mencapai lebih 250 buah (Mazelan, 2014: 71).

Akhir-akhir ini Singapura turut berusaha untuk bersama memperkembangkan lagi potensi dan minat penyelidik dalam pengkajian manuskrip Melayu. Antara usaha-usaha itu misalnya, dengan membantu

mempermudahkan lagi akses awam terhadap koleksi manuskrip digital dengan menyediakan suatu platform yang dapat meraih dan menampung banyak koleksi dunia dan di Singapura sendiri. Usaha ini dikatakan dapat memberikan rangsangan besar kepada penyelidik, ahli akademik dan peminat sejarah, budaya dan sastera Kepulauan Melayu khususnya dengan menggalakkan lebih banyak penelitian bahan digital tentang warisan alam Melayu (Hadijah, 2021). Sebuah portal yang diberi nama BookSG telah dilancarkan; yang memberikan akses percuma untuk membaca manuskrip dan buku nadir Melayu tanpa datang ke perpustakaan (Mazelan, 2014: 73). Walau bagaimanapun, dalam menyaksikan kejayaan-kejayaan liputan dan penyediaan infrastruktur digital yang semakin kompleks ke atas manuskrip-manuskrip ini, rupa-rupanya terdapat sekelompok manuskrip Melayu yang posisinya seolah -olah terpinggir, sungguhpun ia sudah berada di Singapura sekian lama. Bahan-bahan yang dimaksudkan ialah sejumlah manuskrip Melayu dalam salinan mikrofilem yang kini tersimpan di Perpustakaan Utama Universiti Nasional Singapura (NUS).

Ternyata di sebalik kesungguhan sarjana dan peminat menyelidik bahan-bahan manuskrip Melayu hingga terpaksa pula pergi ke tempat yang jauh seperti di Eropah, masih banyak institusi yang tidak kurang penting di rantau ini menyimpan manuskrip Melayu (melalui pelbagai akses, termasuk berbentuk mikrofilem), yang belum benar-benar diterokai. Dalam kes di perpustakaan NUS ini, pemerhatian serta perbandingan awal menunjukkan bahawa maklumat katalog yang mengiringi bahan -bahan terbabit agak langka dan unik, meskipun beberapa buah daripadanya dikenal pasti tersimpan di salah sebuah pusat penyimpanan manuskrip yang terawal di Malaysia, iaitu Pusat Dokumentasi Melayu Dewan Bahasa dan Pustaka.[1] Sehingga kini, belum ditemukan katalog manuskrip atau hasil inventarisasi yang popular dan lebih menyeluruh, yang dapat menjelaskan kedudukan salinan mikrofilem manuskrip Melayu di perpustakaan NUS. Hal yang demikian bukan hanya mendatangkan kekeliruan terhadap fakta yang terdahulu tentang jumlah manuskrip Melayu di Singapura malah ketidaktentuan posisi bahan-bahan itu sekaligus menunjukkan bukti betapa reprografi teks manuskrip dalam bentuk mikrofilem lama dahulu, tidak banyak diberikan perhatian.

Artikel ini ingin mengambil inisiatif untuk membincangkan bahan-bahan yang diperkatakan dengan harapan dapat memberikan suatu pencerahan, khasnya dari segi jumlah yang dikesan sehingga kini dan deskripsi tentang sejauhmana ia dapat diakses. Sejumlah info yang berguna berhubung perkara ini dapat disalurkan kepada khalayak penyelidik yang berminat – tentang sebahagian daripada salinan manuskrip Melayu yang tercicir daripada katalog-katalog umum. Justeru pencerahan ini dijangka mampu mencetuskan minat mengobservasi dan menyelidiki salinan-salinan itu yang berada di Artikel ini ingin mengambil inisiatif untuk membincangkan bahan-bahan yang diperkatakan dengan harapan dapat memberikan suatu pencerahan, khasnya dari segi jumlah yang dikesan sehingga kini dan deskripsi tentang sejauhmana ia dapat diakses. Sejumlah info yang berguna berhubung perkara ini dapat disalurkan kepada khalayak penyelidik yang berminat – tentang sebahagian daripada salinan manuskrip Melayu yang tercicir daripada katalog-katalog umum. Justeru pencerahan ini dijangka mampu mencetuskan minat mengobservasi dan menyelidiki salinan-salinan itu yang berada di

Perpustakaan Utama NUS ini secara lebih intensif, hingga dapat menyumbang pula ke arah usaha-usaha menerbitkan teks-teks yang berkaitan.

Keberadaan Manuskrip Melayu di Singapura Secara Umum

Secara umumnya boleh dikatakan bahawa jumlah simpanan bahan manuskrip Melayu di Singapura tidak begitu banyak. Justeru, laporan-laporan tentang keberadaan bahan-bahan itu juga wujud dalam jumlah yang minimum. Pada peringkat awal, terdapat 39 buah manuskrip sepertimana yang pernah dilaporkan oleh van der Tuuk (1889), iaitu sejumlah manuskrip yang diperolehi oleh Benjamin Keasberry sekitar tahun 1860-an. Dengan kegiatan Keasberry dan Alfred North, sememangnya Singapura menjadi hab pengumpulan manuskrip Melayu dalam abad ke-19. Atas faktor ini jugalah Singapura menjadi pusat skriptorium; yang menyalin manuskrip untuk orang Eropah. Abdullah Munsyi dan Husin Ismail, merupakan antara dua orang penyalin yang banyak bekerja untuk skriptorium ini (van der Putten, 2014: 45-47). Dengan kegiatan ini, jumlahnya tentu mengalami pasang-surut, memandangkan manuskrip-manuskrip itu tidak kekal di Singapura lantaran tersebar ke sana-sini. Koleksi di Perpustakaan Kongres Amerika Syarikat, menjadi salah satu contoh ketersebaran manuskrip-manuskrip yang pernah terkumpul dan disalin di Singapura. [2]

Dalam pada itu, sememangnya tidak diketahui dengan tepat jumlah manuskrip yang dikumpul dan disalin di Singapura, jika diperbandingkan dengan apa yang telah dibawa ke luar negeri, oleh kerana sudah tentu ada di antaranya pula yang mengalami kehilangan dan kerosakan. Namun, hitungan yang lebih meyakinkan pada abad ke-20 telah dilakukan oleh Chambert-Loir (1980), berdasarkan beberapa laporan sarjana dan pemerhati kolonial yang terdahulu, misalnya Winstedt (1920) dan beberapa orang lain lagi. Hasilnya, Chambert-Loir (1980b) turut berjaya mengemukakan sekitar 25 buah manuskrip Melayu di Perpustakaan Utama NUS berdasarkan senarai awal oleh Zaleha Tamby. Dalam perkembangan seterusnya, Chambert-Loir dan Oman (1999: 169-170) menyatakan bahawa 25 buah manuskrip itu telah bertambah menjadi 27 buah, selain sebuah manuskrip yang dikesan berada di Muzium Nasional (National Heritage Board) dan sebuah lagi di NUS, sebagaimana yang dikemukakan oleh Gallop (1988). Wan Ali (1993) juga pernah menyenaraikan sebanyak 28 buah manuskrip di kedua-dua buah institusi tersebut (kecuali NUS). Roper, sebaliknya menyenaraikan jumlah manuskrip yang lebih banyak. Mengikut Roper (1994: 79-81), terdapat lebih 30 buah manuskrip Melayu yang merangkumi:

a. Perpustakaan Nasional, 30 buah
b. Muzium Nasional, 1 buah
c. Perpustakaan Utama NUS, 1 buah
d. Koleksi persendirian Profesor Yusof Talib, beberapa buah. [3]

Berdasarkan maklumat mutakhir, jumlah manuskrip Melayu yang diletakkan di dalam simpanan Perpustakaan Nasional sudah pun bertambah, tetapi dikumpulkan bersama- sama dalam koleksi buku

nadir (termasuk karya litograf). Dalam koleksi ini, bahan-bahan Melayu itu dikatakan mencapai lebih daripada 250 buah (Mazelan, 2014: 71).

Jika keadaan ini ditinjau secara keseluruhan, dapat dikemukakan bahawa pusat penyimpanan utama manuskrip Melayu di Singapura ialah Perpustakaan Nasional. Sesetengah manuskrip ini sekarang dapat diakses secara talian dalam portal Book SG. Sementara itu, kajian-kajian pengesanan hanya menunjukkan bahawa terdapat sebuah sahaja manuskrip Melayu di perpustakaan NUS. Sama ada tercicir atau memang telah disebutkan dalam tulisan-tulisan lain (tetapi tidak dapat ditemukan hingga ke hari ini), keterangan mengenai manuskrip Melayu dalam bentuk mikrofilem di perpustakaan ini mungkin disedari, tetapi tidak diambil perhatian oleh sarjana lepas kerana ia bukanlah sebuah manuskrip yang 'asli' (kodeks), tetapi merupakan sejenis salinan (reprografi). Manuskrip asli di perpustakaan NUS, sebagaimana yang disebutkan oleh Roper: "the exhibits in the Rare Books Room include a finely illuminated Malay MS. and an Islamic treatise in Arabic and Javanese (Arabic script: pegon)" (Roper, 1994: 81). Jika hal ini dapat dipersetujui, dapat dikatakan bahawa fokus kajian pengesanan itu dilakukan untuk mengesan kedudukan kodeks itu sendiri, dan tidak termasuk dari segi salinan-salinannya dalam pelbagai medium. Dengan sebab itu juga barangkali, bahan-bahan salinan reprografi seperti ini tidak diberikan perhatian yang memadai, hingga pada masa sekarang sudah mulai dilupakan. Namun dengan mengingatkan posisi dan kepentingannya sebagai sebuah warisan persuratan Melayu, salinan-salinan ini juga difikirkan patut sekali untuk diketengahkan (kembali), justeru ia dapat menambahkan lagi jumlah korpus bahan yang sudah sedia ada.

Perpustakaan Utama NUS dan Koleksi Mikrofilem

Universiti Nasional Singapura, ataupun lebih dikenali sebagai National University of Singapore (NUS) merupakan sebuah pusat pengajian tinggi awam yang terbesar dan tertua di Singapura. Ia dibuka pada tahun 1905, tetapi mengalami beberapa kali proses penstrukturan semula. Setelah berpecah dengan Universiti Malaya Kuala Lumpur, ia kemudian dinamakan sebagai Universiti Singapura (sebelum digazetkan dengan nama 'Universiti Nasional') dan menerima status universiti awam sejak 1962 (Mittermaier, 2007: 49). Hampir semua fakulti NUS terletak di Kent Ridge yang luasnya 150 hektar dengan jarak sekitar 12 km dari ibu kota. Dengan itu, perpustakaannya juga terletak di sana. Koleksi perpustakaan NUS dibentuk dengan tiga cabang, iaitu: (a) Perpustakaan Utama yang menjadi teras bahan-bahan sastera, kemanusiaan, sains dan juga undang-undang, (b) Perpustakaan Cina, serta (c) Perpustakaan Fakulti Perubatan (Lim, 1970: 125). Kini, perpustakaan NUS berkembang menjadi enam entiti berdasarkan tujahan bidangnya, iaitu: (a) Perpustakaan Utama, (b) Perpustakaan Cina (di bangunan yang sama), (c) Perpustakaan Undang-undang C.J. Koh, (d) Perpustakaan Peringatan Hon Sui Sen (ekonomi dan pengajian perniagaan), (e) Perpustakaan Perubatan, Pergigian dan Farmasi, dan (f) Perpustakaan Sains (Mittermaier, 2007: 49). [4]

Perpustakaan utama bersifat multidisiplin dan ia mempunyai sejarah hubungan koleksinya dengan Universiti Malaya Kuala Lumpur dalam penyediaan bahan-bahan bidang sastera, kemanusiaan dan

sains sosial. Sesuai dengan usianya, perpustakaan ini memiliki koleksi langka yang sangat lengkap dan penting, termasuk tiga pucuk surat tulisan tangan Stamford Raffles (Mittermaier, 2007: 57). Selain itu, perpustakaan ini juga memiliki banyak koleksi dalam bentuk mikroform yang komprehensif digunakan dalam bidang sejarah, geografi historikal dan statistik (Lim, 1970: 128). [5] Dapat dilihat bahawa dalam kedudukan ini, penggunaan mikroform merupakan suatu keperluan dan dianggap cukup penting sekitar 40-50 tahun lepas. Ia berfungsi mempreservasi bahan-bahan dokumentasi dan informasi lain agar lebih terjaga, terurus (kerana saiznya yang kecil) dan tahan lama. Pendokumentasian serta penstoran bahan-bahan arkib, koleksi langka, begitu juga akhbar banyak menggunakan teknologi mikroform. Oleh sebab itu tidak menghairankan jika perpustakaan NUS mempunyai banyak koleksi mikroform, yang kini ada diantaranya telah diletakkan di Perpustakaan Nasional Singapura (Lee, 2006: 32). Selain itu, perpustakaan NUS juga mereproduksi bahan mikroform dalam bentuk digital termasuk koleksi Melayu sendiri. Sejumlah akhbar Melayu yang terbit sebelum Perang Dunia Kedua misalnya, dapat diakses secara talian dalam *Historical Newspaper Collection* (https://nus.edu.sg/nuslibraries/collections/special-collections/historicalnewspapers-collection).

Mikroform merupakan istilah dasar untuk semua reproduksi fotografi mikro, iaitu sejenis foto yang dikecilkan saiznya beberapa kali dalam bentuk yang pelbagai. Terdapat tiga bentuk mikroform yang biasa digunakan di perpustakaan atau di pusat-pusat dokumentasi iaitu mikrofilem, mikrofis, selain mikrokad (Azizah, 1988: 10-11). Jika dibandingkan dengan dua lagi bentuk mikroform yang lain, bentuk mikrofilem merupakan rangkaian muka surat salinan sesuatu dokumen yang dikecilkan saiz dan disimpan dalam gulungan filem yang berukuran 16 mm (milimeter), 35 mm atau 70 mm. Mikrofilem yang berukuran 35 mm, merupakan jenis yang paling bayak terdapat di perpustakaan-perpustakaan (Azizah, 1988: 11). Salinan-salinan manuskrip Melayu di perpustakaan utama NUS juga tersimpan dalam mikrofilem bersaiz 35 mm. Walau bagaimanapun, liputan tentang pengumpulan awal bahan-bahan mikrofilem yang ada kaitan dengan pembinaan koleksi perpustakaan ini sukar untuk ditemukan, khususnya dalam konteks manuskrip yang dimaksudkan. Dengan itu, latar belakang kemunculan salinan-salinan manuskrip berkenaan di Perpustakaan Utama NUS masih belum dapat dipastikan sejelas-jelasnya, kecuali dengan hanya beberapa andaian. Apatah lagi pula salinan-salinan itu sendiri tidak begitu diberikan perhatian oleh para pengkaji sebelum ini. Antara andaian yang mungkin relevan dibangunkan adalah – berkenaan program usaha sama Singapura-Malaysia dan beberapa buah negara ASEAN yang lain, untuk memikrofilem bahan-bahan informasi dan dokumen yang dikongsi bersama. Menerusi program yang dipanggil sebagai Projek SARBICA-CONSAL ini, beribu-ribu bahan telah dimikrofilemkan dengan melibatkan banyak institusi seperti Dewan Bahasa dan Pustaka, Perpustakaan Negara Malaysia dan Universiti Malaya (antara yang mewakili Malaysia) – begitu juga Perpustakaan Nasional Singapura selain NUS sendiri (yang mewakili Singapura) (Winarti, 1978: 8-9). Dalam konteks ini, terdapat sejumlah karya sastera Melayu tradisional turut dimasukkan ke dalam entri projek:

The Masterlist is arranged by country with a section for Southeast Asia as a whole. Within each country section, the arrangement is alphabetical. Malay classical literature is an exception as the literature is

common to Indonesia, Malaysia and Singapore, and the entries were arranged together under the heading "Malay Classical literature" in the Southeast Asia section. [6]
(Winarti, 1978: 4-5)

Kemungkinan salinan-salinan mikrofilem manuskrip Melayu yang ada tersimpan di Perpustakaan Utama NUS itu turut merupakan penghasilan projek ini.

Salinan Mikrofilem Manuskrip Melayu di Perpustakaan Utama NUS

Berdasarkan pemerhatian yang telah dilakukan, terdapat setidak-tidaknya tujuh buah manuskrip Melayu yang tersimpan dalam koleksi khas perpustakaan ini, kesemuanya berada dalam bentuk salinan mikrofilem. Berikut dikemukakan senarai bahan-bahan salinan berkenaan, disertai dengan beberapa maklumat tambahan, termasuk kategori teks (sastera), judul, tempat simpanan, cara pemerolehan, nombor panggilan, selain beberapa maklumat tambahan.

1.

Kategori Teks	Ketatanegaraan
Judul	*Bustan us Salatin*
Asal / Tahun	Pahang / tidak diketahui
Lokasi	Bahagian Mikrofom Perpustakaan Utama, Kaunter Pinjaman
No. Panggilan	PL5133.2 Ran.S
Stak	R0024782
Status	perlu mohon (*request item*)
Deskripsi bahan	1 ril mikrofilem, negatif, 35mm
Catatan	Beberapa halaman telah rosak, pemilik asal Tengku Sulaiman (Tengku Besar Pahang) [7]

2.

Kategori Teks	Kepustakaan ilmu tradisional
Judul	*Ilmu Ubat Bedil*
Asal / Tahun	Kelantan / tidak diketahui
Lokasi	Bahagian Mikrofom Perpustakaan Utama, Kaunter Pinjaman
No. Panggilan	GN477 Ilm
Stak	R0028718
Status	perlu mohon
Deskripsi bahan	1 ril mikrofilem, 35mm
Catatan	46 muka surat, mengenai ubat bedil *(gunpowder)*

3.

Kategori Teks	Adat
Judul	*Kitab Adat Segala Raja-raja Melayu dalam Segala Negeri*
Asal / Tahun	Singapura / 1837
Lokasi	Bahagian Mikrofom Perpustakaan Utama, Kaunter Pinjaman
No. Panggilan	BL2080 Kit
Stak	R0028718
Status	perlu mohon
Deskripsi bahan	1 ril mikrofilem, negatif, 35mm
Catatan	90 muka surat mengenai kelahiran anak-anak raja, disalin oleh Abdullah bin Abdul Kadir (Munsyi)

4.

Kategori Teks	Kepustakaan ilmu tradisional
Judul	*Kitab Tibb*
Asal / Tahun	Kota Bharu, Muhammad Saleh bin Ahmad Penambang / 1871
Lokasi	Bahagian Mikrofom Perpustakaan Utama, Kaunter Pinjaman
No. Panggilan	GN477 Kit
Stak	R0028718
Status	perlu mohon
Deskripsi bahan	1 ril mikrofilem, 35mm
Catatan	*Ilmu penyakit dan ubat2 (Kitab tibb)* (judul lain), 488 muka surat

5.

Kategori Teks	Kepustakaan ilmu tradisional
Judul	*Kitab ubat2 Melayu (from Trengganu)*
Asal / Tahun	Kuala Terengganu / tidak diketahui
Lokasi	Bahagian Mikrofom Perpustakaan Utama, Kaunter Pinjaman
No. Panggilan	GN477 Kit
Stak	R0028718
Status	perlu mohon
Deskripsi bahan	1 ril mikrofilem, 35mm
Catatan	527 muka surat

6.

Kategori Teks	Kepustakaan ilmu tradisional
Judul	*Manuscript on Malay Magical Medicine*
Asal / Tahun	Tidak diketahui
Lokasi	Bahagian Mikrofom Perpustakaan Utama, Kaunter Pinjaman
No. Panggilan	GN477 Kit
Stak	R0028718
Status	perlu mohon
Deskripsi bahan	1 ril mikrofilem, 35mm
Catatan	176 muka surat mengenai sihir (*magic*)

7.

Kategori Teks	Persejarahan / hikayat
Judul	*Tun* [8] *Puteri Jauhar Manikam, Terlalu Mashhor Warta-nya*
Asal / Tahun	Tidak diketahui
Lokasi	Bahagian Mikrofom Perpustakaan Utama, Kaunter Pinjaman
No. Panggilan	DS599 J.Tun
Stak	R0028683
Status	perlu mohon
Deskripsi bahan	1 ril mikrofilem, 35mm
Catatan	Salinan seperti dalam Rylands Malay MS 10, 156 muka surat (yang kesemuanya diberikan nombornya), sejarah, John Rylands Library (Manchester)

Jika didasarkan pada keterangan-keterangan senarai di atas, dapat difahamkan bahawa:

a. Hampir kebanyakan bahan mempunyai halaman yang tebal, terdiri antara 90-500 muka surat kecuali Ilmu Ubat Bedil (46 muka surat) dan Bustan (yang tidak dapat dipastikan jumlahnya). Jumlah muka surat yang agak tebal kemungkinan dapat memberikan impak yang bermakna dari segi isi kandungan dan data teksnya.

b. Kesemua salinan bahan dikutip dari berbagai tempat yang tidak diketahui (atau tidak dimaklumkan), kecuali hanya sebuah daripadanya, iaitu salinan teks oleh Abdullah Munsyi dikatakan berasal dari Singapura.

c. Terdapat percampuran teks dan kemungkinan gabungan di antara helaian-helaian halaman dalam salinan-salinan itu. Hal ini dapat dilihat menerusi bahan-bahan yang dikemukakan memiliki lebih daripada satu judul.

d. Majoriti karya yang disenaraikan adalah daripada kategori teks kepustakaan ilmu tradisional (4 bahan). Tiga daripada bahan dalam kategori ini dikatakan berasal dari Kelantan dan Terengganu. Sementara itu, kategori kedua ialah persejarahan (1 bahan), kemudian adat dan ketatanegaraan (masing-masing dengan satu bahan sahaja). Teks persejarahan itu pula mungkin digabungkan bersama dengan teks-teks hikayat dalam satu gulungan ril mikrofilem.

Keterangan-keterangan yang diberikan pada dasarnya memang tidak lengkap. Hal ini disebabkan kerana tiada maklumat terperinci yang disertakan dengan bahan itu sendiri apabila ia diletakkan di perpustakaan. Pustakawan yang asal atau mereka yang mula-mula bekerja dengan koleksi ini mungkin mengetahuinya serba sedikit. Namun begitu, tidak semua mereka membuat catatan lengkap mengenainya. Pustakawan yang baharu akan hanya mewarisi bahan-bahan seumpamanya per se dan tidak menyelidiki latar belakang salinan-salinan itu dengan lebih lanjut, mungkin kerana kekangan masa dengan tugas-tugas lain yang lebih penting. Sebagaimana yang dapat diperhatikan di beberapa buah institusi yang lain juga, salinan mikrofilem manuskrip-manuskrip ini sebenarnya lebih berfungsi sebagai ‘bahan pendua’ manuskrip asalnya. Banyak antara salinan-salinan ini tidak dibekalkan dengan

apa-apa info yang berkaitan, seperti tahun dibuat salinan mikrofom, pemilik asal bahan, bentuk dan ukuran manuskrip asal, data kertas, jilid dan kulitnya, dan sebagai lagi. Oleh itu, menjadi tanggungjawab pengkaji sendiri mengobservasi salinan-salinan itu dengan teliti sehingga berupaya melakukan perbandingan berdasarkan inventarisasi sumber manuskrip asal atau maklumat yang disediakan pada katalog manuskripnya. Dalam konteks ini, boleh dikatakan bahawa meneliti bahan manuskrip daripada salinan mikrofilem ternyata memiliki kerumitan yang tersendiri, selain memerlukan kemahiran dan kebiasaan membaca menggunakan alat pembaca mikrofilem. Jika diperbandingkan dengan manuskrip-manuskrip digital, cabaran ini dilihat jauh lebih besar, dengan keadaan salinan mikrofilem yang hitam-putih itu, tentu sekali sukar memberikan data tepat mengenai warna-warna tulisan dan iluminasi yang terdapat dalam manuskrip berkaitan. [9]

Berdasarkan pemerhatian dan perbandingan, terdapat beberapa maklumat asas (dan mungkin dapat dianggap sebagai interpretasi pula pada bahan-bahan tersebut) yang ingin dikongsikan di sini. Bahan yang bernombor 7 sebenarnya merupakan suatu salinan yang didapatkan daripada bahan asalnya yang tersimpan di Perpustakaan John Rylands, di Manchester. Di perpustakaan ini, terdapat 11 manuskrip Melayu (dan juga dalam bahasa-bahasa lain: Bugis, Bali, Jawa dan Madura) yang diperolehi daripada koleksi Earl of Crawford, Scotland yang berusia sekitar abad ke-18 dan ke-19. Bahan nombor 7 dalam simpanan Perpustakaan Utama NUS sebenarnya ialah MS 10, yang berjudul History of Johore (Taylor, 1971-2: 473). Bahan bernombor 4 ialah salinan manuskrip asal kitab tib yang disalin Muhammad Salleh bin Ahmad Kampung Penambang, Kota Bharu Kelantan. Tidak dapat dipastikan pula apakah ia merupakan duplikasi daripada salinan faksimili yang ada disimpan di Pusat Dokumentasi Melayu, Dewan Bahasa dan Pustaka sekarang yang diberikan judul Kitab Ilmu Perubatan (MS33) (Kamariah dan Wan Salhah, 2006: 63). Salinan Dewan Bahasa itu berjumlah 491 muka surat sementara di perpustakaan utama ini pula salinannya berjumlah 488 muka surat. Sekiranya hal ini diterima – bahawa kedua-dua salinan itu berasal daripada teks manuskrip yang sama, ia juga mungkin diperoleh pada waktu yang sama, iaitu sekitar penghujung tahun 1960-an. Mengiringi salinan ini juga, ialah sebuah lagi manuskrip iaitu Ilmu Ubat Bedil (bahan bernombor 2) yang turut disimpan di Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur. Ia diberikan judul Ilmu Bedil (MS 31) (Kamariah dan Wan Salhah, 2006: 63). Kemungkinan teks Ilmu Bedil atau Ilmu Ubat Bedil ini disalin oleh Muhammad Saleh Penambang berdasarkan bentuk penulisan dalam kedua-dua bahan manuskrip. Apa yang pasti, kesemua karya ini pada dasarnya boleh dikatakan berasal daripada tuannya – iaitu Tengku Bongsu Bachok bin Tengku Temenggung Long Tan yang bergelar Raja Muda Penambang (mangkat tahun 1887) yang menaungi kegiatan penyalinan manuskrip-manuskrip Melayu, termasuk beberapa buah hikayat dan ilmu-ilmu tradisional Kelantan yang lain (Farouk, 2016: 247-248). [10]

Suatu contoh yang menarik dapat ditunjukkan menerusi teks Ilmu Ubat Bedil simpanan Perpustakaan Utama NUS. Bahan ini memiliki beberapa perbezaan yang jelas, meskipun kandungannya sama dengan MS 31 yang tersimpan di Dewan Bahasa dan Pustaka. Bentuk ayat dan kesalahan penulisan MS 31 turut dinyatakan kembali dalam teks ini, tetapi dengan penambahan kata dan struktur ayat yang diulang-ulang; menyebabkan jumlah kata-kata itu secara relatifnya menjadi lebih banyak berbanding

teks MS 31. Selain itu, teks Ilmu Ubat Bedil disalin dengan menempatkan iluminasi pada dua muka surat pertama (lihat rajah 1), dan juga memuatkan motif-motif bunga lawang dan cengkih (yang sama pada iluminasi itu) di dalam keseluruhan teks – awal hingga akhir. Motif-motif tersebut digunakan sebagai penanda permulaan bab, yang diseiringkan dengan rubrikasi (walaupun begitu, warna rubrikasi ini tidak jelas kerana ia merupakan salinan mikrofilem). Dalam MS 31 pula, kesemua unsur-unsur hiasan ini tiada. Dua muka surat pertama MS 31 hanya bertandakan cop mohor 'Raja Muda Kelantan' di bahagian kiri-kanan margin (verso-recto) kertas. MS 31 ini merupakan salinan faksimili, justeru detil kertasnya juga tidak mampu dijelaskan dengan lebih lanjut, sama seperti teks Ilmu Ubat Bedil. Sungguhpun begitu, dapat dikatakan pula bahawa bahan ini menonjolkan karakteristik yang tersendiri dan unik. Dengan erti kata lain, Ilmu Ubat Bedil dapat menunjukkan bahawa sesetengah bahan yang wujud dalam koleksi mikrofilem ini mungkin berbeza daripada apa yang telah ditemui di tempat-tempat lain, hingga menimbulkan motivasi pula – betapa keseluruhan bahan yang ada itu perlu diteliti lebih lanjut.

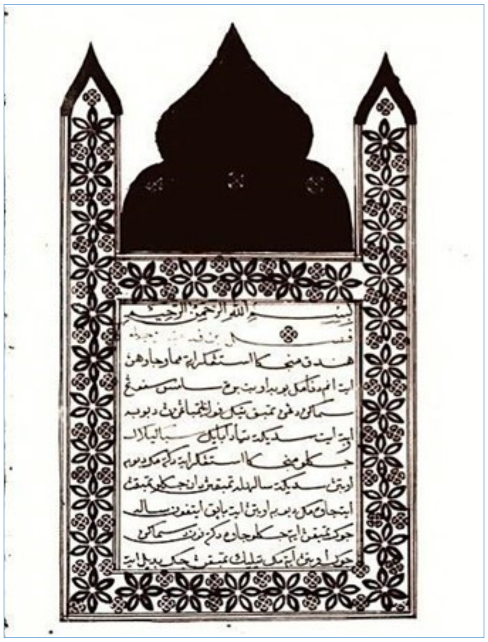

Rajah 1: Ilmu Ubat Bedil (Perpustakaan Utama NUS)

Proses Pencarian dan Mendapatkan Salinan

Memandangkan kesemua bahan yang telah diperkatakan itu merupakan salinan bahan dalam bentuk mikrofilem, proses untuk mendapatkan bahan serta membaca teks-teks seumpamanya agak berbeza dengan jenis-jenis bahan yang lain. Untuk mendapatkan bahan-bahan ini, penyelidik amat tidak disarankan terus pergi berjumpa pustakawan dan bertanyakan berkenaan bahan yang dimaksudkannya. Sehingga itu, bahan-bahan yang dimaksudkan juga belum lagi dinyatakan melalui mana-mana katalog manuskrip salinan mikrofom. Justeru, apa yang perlu dilakukan oleh seseorang penyelidik ialah:

a. Mencari maklumat dan mengesahkan keberadaan bahan dengan meninjau dalam portal ‘National University of Singapore AirPAC’ (https://linc.nus.edu.sg/search/). Penyelidik akan memasuki laman sistem pencarian bahan yang dipanggil ‘Library Integrated Catalogue’ (LINC)
b. Penyelidik perlu klik pada ruangan kunci pencarian ‘simple search’ dengan menaip kata kunci ‘manuscripts, Malay -- facsimiles’
c. Sesudah klik, penyelidik boleh mencari bahan-bahan itu dengan lebih cepat dengan cara menaip sekali lagi kata kunci serta menukar kunci cariannya daripada ‘simple keyword’ kepada ‘subject’.
d. Setelah itu, paparan akan menunjukkan laman seperti berikut (https://linc.nus.edu. sg/ search~S16/?searchtype=d&searcharg=manuscripts% 2C+malay&searchscope=16&sortdropdown=&SORT=DZ&extended=0&SUBMIT=Search&searchlimits=&searchorigarg=Ymanuscripts%2C+malay%26SORT%3DDZ) (lihat rajah 2)

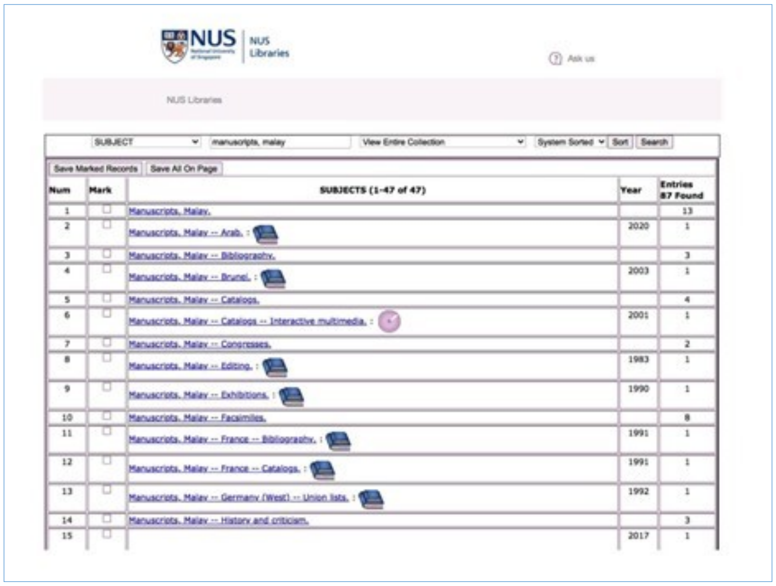

Rajah 2: Paparan skrin pencari bahan mikrofilem pada LINC NUS

e. Penyelidik perlu klik pada nombor bahagian pencarian (nombor 10 jika merujuk rajah 2). Proses klik selanjutnya pada subjek akan menemukan penyelidik dengan senarai yang dikehendaki. Penyelidik harus menyemak maklumat tersebut sebelum mencatatkannya.
f. Sekiranya penyelidik merupakan ahli perpustakaan NUS, urusan akan menjadi lebih mudah kerana hanya perlu menempah di talian. Namun jika tidak, penyelidik perlulah menulis surat permohonan dengan mengemukakan maklumat bahan yang diminta, tujuan dan butiran diri. Surat permohonan ini hanya ditulis menggunakan e-mel rasmi institusi (tidak perlu lampiran). Selain itu, penyelidik juga disarankan agar mengemukakan bukti penelitian, berupa surat akuan pelajar (jika penyelidik ialah seorang penuntut universiti) atau daripada ketua jabatan. Permohonan harus dikirim menerusi emel kepada Ketua Bahagian Koleksi. Senarai alamat e-mel dan nama pegawai yang terlibat disertakan dalam laman web perpustakaan (https://nus. edu.sg/nuslibraries/about/our-people).

g. Setelah permohonan diemel, penyelidik akan dihubungi (menurut kebiasaan dalam tempoh 3 hari bekerja) oleh pegawai yang terlibat.

Selari dengan tuntutan bidang kemanusiaan digital (digital humanities), proses kajian manuskrip Melayu turut menjadi semakin mudah; benar-benar 'dihujung jari'. Setelah permohonan diluluskan, penyelidik tidak perlu datang membaca bahan yang terbabit dengan menggunakan alat pembaca mikroform. Kajian ini sebaliknya boleh dilakukan di rumah atau di pejabat. Pegawai yang bertanggungjawab akan mengirim satu salinan pdf (portable document format) bahan yang diminta itu menerusi emel. Walau bagaimanapun, di sebalik kemudahan ini, penyelidik masih lagi terikat dengan penyebaran salinan teks yang dimaksudkan. Penyebaran dan penggunaan bahan tidak boleh sewenang -wenangnya melainkan ia hanya dalam skop seperti yang telah dinyatakan dalam permohonan terdahulu. Selain itu, penyelidik juga dikehendaki menyerahkan satu salinan laporan penyelidikan berkenaan ke Perpustakaan NUS, bagi tujuan koleksi mereka.

Saranan dan Penutup

Kajian yang lebih mendalam mengenai koleksi bahan-bahan mikrofilem ini menjadi suatu keperluan pada masa hadapan. Hal ini tidak hanya dimaksudkan dengan kajian-kajian terhadap teks manuskrip, menganalisis dan mentransliterasi bahagian-bahagian teks itu dan kemudian diterbitkan untuk bacaan khalayak yang lebih luas. Bahkan apa yang lebih penting dalam konteks ini adalah untuk melihat dengan lebih tajam tentang hubungan dan jalinan bahan-bahan mikrofilem ini dengan reproduksi bahan yang tersimpan di tempat-tempat lain (termasuk juga dengan manuskrip asalnya). Kajian ini akan membangun pengetahuan yang lebih rinci tentang diseminasi bahan hingga dapat difikirkan pula sejauh manakah pentingnya koleksi manuskrip itu disebarkan dengan jalan reprografi, dan pada masa yang sama dapat mempertimbangkan tentang signifikasi institusi penyimpanannya, dalam hal ini Perpustakaan Utama NUS sendiri dalam mata rantai pengajian manuskrip Melayu. Dengan itu, beberapa isu berhubung inventarisasi, proses pengesanan serta pengkatalogan manuskrip (Wan Ali, 2016: 14-15), khasnya dari segi pengelolaan bahan mikrofilem itu sendiri akan dapat dipelajari dan diatasi. Manuskrip Melayu dalam salinan mikrofilem, mungkin pada suatu ketika akan hanya lebih difikirkan sebagai bebanan dalam era kebanjiran manuskrip digital.

Makluman

Kami mengucapkan setinggi-tinggi terima kasih kepada Puan Gandhimathy Durairaj, Ketua Bahagian Koleksi, dan Encik Herman Felani Md. Yunos, Ketua Bahagian Operasi Perpustakaan Utama NUS untuk penulisan artikel ini.

Rujukan

Azizah Mohammad Nor. (1984). Koleksi mikroform di perpustakaan Universiti Malaya: Satu tinjauan. *Kekal Abadi, 3*(1), 10-12.

Chambert-Loir, H., & Oman Fathurahman. (1999). *Khazanah naskah panduan koleksi naskah-naskah Indonesia sedunia.* École française d'Extrême-Orient, dan Yayasan Obor Indonesia.

Chambert-Loir, H. (1980). Catalogue des catalogues de manuscrits malais. *Archipel, 20*, 45-69.

Chambert-Loir, H. (1980b). Les manuscrits malais de Bale, Lund, Singapour et Paris. *Archipel, 20*, 87-98.

Gallop, A. (1988). Malay manuscript collections in Malaysia, Singapore and Brunei. *SEALG Newsletter, 32*(3), 15-20.

Farouk Yahya. (2016). *Magic and divination in Malay illustrated manuscripts.* Brill.

Hadijah Rahmat. (2021, 16 Nov.). Persuratan Melayu kian layu? Tidak, malah terus mekar. Berita *Harian.* https://www.beritaharian.sg/uncategorized/persuratan-me layu-kian-layu-tidak-malah -terus-mekar

Kamariah Abu Samad, & Wan Salhah Megat Ahmad. (2006). *Katalog manuskrip Melayu koleksi Pusat Dokumentasi Melayu.* Pusat Dokumentasi Melayu Dewan Bahasa dan Pustaka.

Lee, G. (2006). Microform collection and services at the Lee Kong Chian Reference Library. *BiblioAsia, 2* (1), 32-35.

Lim, H.T. (1970). Libraries in West Malaysia and Singapore: A short history. University of Malaya Library.

Mazelan Anuar. (2014). Nota pustakawan. In *Yang menulis [They who write],* 69-75. National Library Board.

Mittermaier, B. (2007). *Libraries in Singapore*. Forschungszentrum Jülich GmbH.

Putten, J., van der. (2014). Ejen-ejen sastera dalam dunia Melayu: Penyurat dan penyalin. In Yang *menulis [They who write]*, 69-75. National Library Board.

Roper, G. (1994). *World survey of Islamic manuscripts*. (Vols. 3). Al-Furqan Islamic Heritage Foundation.

Siti Hawa Salleh. (1992). *Sebutir pasir*. Dewan Bahasa dan Pustaka.

Taylor, F. (1971-2). The Oriental manuscript collections in the John Rylands Library. *Bulletin of the John Rylands Library, 54*, 449-478.

Tuuk, H. N., van der. (1886). Kort verslag der Maleische HSS toebehorende aan de R.A.S. te Londen. *Bijdragen en Werken van het Koninklijk Instituut voor de Taal- Land en Volkenkunde in Nederlandsch Indie, 13,* 409-474.

Yusof A. Talib. (1993). Malay Islamic manuscripts: The arts of the book in the Malay archipelago. *Arts of Asia, 6,* 73-79.

Wan Ali Wan Mamat. (2016). Catalogue of Malay manuscripts: A preliminary survey. *Jurnal Filologi Melayu, 16,* 9-15.

Wan Ali Wan Mamat. (1993). *Katalog manuskrip Melayu di Singapura*. Perpustakaan Negara Malaysia.

Winarti Partanigrat (Ed.). (1978). *Report on the compilation of a masterlist of Southeast Asian microforms: A joint Sarbica and Consal Project.* Institute of Southeast Asian Studies.

Winstedt, R. O. (1920). Malay MSS in the libraries of London, Brussels and The Hague. *JSBRAS, 82*(9), 154-161.

Zainal Abidin Lebai Hassan. (2017, 11 Mei). *YM Tengku Besar Pahang, Tengku Sulaiman ibni Sultan Ahmad al-Mu'azzam Shah, kerabat diraja yang berjiwa agama.* Story of Pahang / Sejarah Islam Pahang. https ://sejarahislampahang.blogspot.com/2017/05/ym-tengku-besar-pahang-tengku-sulaiman.html

Nota

[1.] Perbandingan rapi bahan-bahan mikrofilem ini dengan bahan koleksi mikrofilem Dewan Bahasa dan Pustaka, Kuala Lumpur masih belum dapat dilakukan. Kehadiran dua salinan manuskrip dengan salah satunya merupakan salinan mikrofilem di tempat yang berbeza memang biasa terjadi, tanpa diketahui bagaimana ia memiliki keterkaitan. Hal ini pernah disebutkan oleh Siti Hawa (1992: 75) mengenai suatu salinan syair yang disimpan oleh Persatuan Sejarah Negeri Kedah datang daripada salinan mikrofilem Perpustakaan Universiti Malaya.

[2.] Perpustakaan Kongres memiliki 10 buah manuskrip Bugis dan 14 buah manuskrip Melayu yang telah diperoleh dari Singapura oleh Charles Wilkes selama ekspedisinya pada tahun 1838-1842 (Chambert-Loir dan Oman, 1999: 86).

[3.] Sebahagian koleksi persendirian ini dapat dilihat lebih lanjut menerusi Yusof (1993: 73-79).

[4.] Perkembangan awal perpustakaan ini bersama bahan koleksinya dapat ditinjau dalam Lim (1970).

[5.] Lim (1970: 129) menyebutkan sejumlah bahan koleksi mikrofom yang penting mengenai sejarah dan kebudayaan alam Melayu, tetapi tidak kelihatan manuskrip Melayu. Dengan jumlah bahan -bahan lain yang lebih banyak dan utama, kehadiran beberapa manuskrip Melayu itu mungkin terpinggir.

[6.] Entri bahan sastera tradisional ini melibatkan 444 kad salinan bahan (Winarti, 1978: 5).

[7.] Tengku Sulaiman ibni almarhum Sultan Ahmad al-Muazzam Syah (1884-1962), dikatakan sebagai seorang kerabat istana Pahang yang sangat berminat dengan ilmu agama, lihat Zainal Abidin (2017).

[8.] Sepatutnya 'tuan' (t-w-n).

[9.] Salinan mikrofilem Ilmu Ubat Bedil merupakan antara salah satu contoh ini. Manuskrip tersebut turut memiliki hiasan iluminasi dan keseluruhan manuskrip ini terdapat banyak motif cengkih serta bunga lawang. Tidak dapat diketahui dengan jelas apakah warna sebenar motif dan iluminasi ini oleh sebab sehingga kini manuskrip asalnya belum lagi ditemukan.

[10.] Untuk koleksi manuskrip Raja Muda Penambang yang lain, lihat Farouk (2016: 247-251).

Universiti Malaya's Academic Publications in Scopus-Indexed Journals Using MyRA 2022 Audit Data: A Bibliometric Study

Juhaida Abd Rahim[1], Zanaria Saupi Udin[2]
Universiti Malaya Library, Kuala Lumpur, Malaysia

[1]juhaida@um.edu.my, [2]xana@um.edu.my

Abstract

Universiti Malaya (UM) is among the five (5) research universities in Malaysia. Each year, all the research universities will undergo audit processes to affirm its adherence to the standards set for research universities by the Malaysia Ministry of Higher Education. Publications are among the essential elements considered or evaluated in the higher education institution (HEI) rating system and research university audits. The quality and quantity of publications produced by the universities have also been used for the assessments. UM academic publications data are collected annually by the library and prepared according to Malaysia Research Assessment (MyRA) instrument audit requirements. For this study, the data on publications from 2022, which had undergone MyRA audits by September 2023, have been selected. By analyzing and studying the publication data, this paper will highlight the research output based on (i) subjects; (ii) collaborations; (iii) funders; and (iv) others issues related to the data. This study serves as the initial phase in understanding the publication trends among university academics, setting the stage for subsequent research endeavors.

Keywords: Universiti Malaya; academic publications; Malaysia Research Assessment (MyRA); Scopus

Introduction

The National Higher Education Strategic Plan Beyond 2020 aims at further strengthening Malaysian research universities and envisions that two Malaysian universities will be among the Top 100 world universities (Mohamad Sheriff & Abdullah, 2017). This is the beginning where Malaysia Research Assessment (MyRA) comes into picture. MyRA stands for the Malaysian Research Assessment and its instrument has been used to evaluate the research performance of HEIs in Malaysia. The Ministry of Higher Education (MOHE) has established a minimum requirement to be achieved by HEIs, which will serve as the basis for awarding rating stars according to their annual performance. For five (5) universities that have been selected as Research Universities (RU), the benchmark for 'passing' each criterion in MyRA has been set higher and 6-star rating is required to retain the RU status (Mohd Sarjidan & Md Kasim, 2023). As for these RUs, the more scores they get from this assessment, the more funding they will be obtained for their research activities.

Background of Study

Malaysian Research Universities

The Malaysian Government has selected and recognized four (4) public universities in Malaysia as (RU) on October 11, 2006. In 2010, Universiti Teknologi Malaysia was also recognized as a Research University. These five (5) universities are:

a. Universiti Malaya (UM)
b. Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM)
c. Universiti Sains Malaysia (USM)
d. Universiti Putra Malaysia (UPM)
e. Universiti Teknologi Malaysia (UTM)

MyRA Assessment Criteria

As a Research University, UM must undergo MyRA annual audits in order to get assessment of the university performance especially in research activities. This audit is used to ensure the eligibility of UM in maintaining its status as a research university. The assessment is based on seven (7) criteria set by the Research University Evaluation Committee as in Table 1. For this assessment process, the Universiti Malaya Library (UML) is responsible to provide relevant information for Section C: Quantity and Quality of Research and Section H: Support Facilities. This study will only focus on Section C which is related to academic's publication data.

Table 1. The Assessment Criteria Based on MyRA Glossary (Amendment 2018)

SECTION	CRITERIA
A	General Information
B	Quantity and Quality of Researchers
C	Quantity and Quality of Research
D	Quantity and Quality of Postgraduates
E	Innovation
F	Professional Services and Gifts
G	Networking and Linkages
H	Support Facilities

This Section C has been divided into C1, C2 and C3. The UML has to cater the information required for Section C as stated in Table 2. In this case, the UML is required to retrieve publications data authored by UM's academics from the indexed databases recognised by MOHE and download the data for achievement analysis. The retrieved data that has been filtered by the librarian according to the requirement will be transferred to the MyRA template form.

Table 2. Selected Criteria in Section C

SECTION	KEY PERFORMANCE INDEX
C1	a) (i) Total number of publications in SCOPUS/WOS/ERA indexed journals
	a) (ii) Total number of publications in SCOPUS/WOS/ERA indexed conference proceedings
	a) (iii) Joint Publications
	b) (i) Total citations of publications
	b) (ii) Number/percentage of articles published in Q1 and Q2 journals
	b) (iii) Percentage of articles published in Q1 and Q2 journals

Data Collection

The Institute of Research Management (IRM) is an entity that managed data collection for MyRA audit. UM publication data needs to be submitted to the MyRA Secretariat four (4) times for review and updating in June, September, December (current year), and March (the next year). The UML prepared the publication data by downloading the data from the indexed databases three (3) times on a monthly basis. MyRA only required Article, Review and Conference Papers document types with Final publication stage status to be included in the audit. Then, this data is compiled into a master list. Using the compiled data from the master list, the librarian has to transfer the information to a template form before submitting it to the MyRA Secretariat.

Objectives of Study

This study aims to have a better understanding of the publication trends among UM's academic. Besides, its purpose is also to identify the significant trends that may be used for in depth study on this subject. The findings of the study may be used in improving the weaknesses on the identified areas.

Method

Scopus is one (1) of the indexed databases recognized by MOHE and is used to generate the publication data for MyRA audit purposes. The method employed involves using the 5 years' publication data as of March in line with data requests for the annual MyRA audit. The search method involves using Electronic Identifiers (EID)s for retrieving the publication data in the Scopus database.

Retrieving Data from Scopus

Scopus

Scopus is a searchable database that is constantly updated. With its organized and user-friendly data, extracting information becomes swift and effortless. Its user interface is uncomplicated and intuitive, ensuring ease of use. According to the Scopus website (Elsevier, 2022), the Scopus database contains up to 80 million documents, 234,000 books, 7,000 publishers, and 80,000 institution profiles. To create a bibliometric analysis using the Scopus database, a user will have to retrieve data from the database first. The UML has subscribed to Scopus database, and it is very helpful in preparing the publication data for the University.

CiteScore

CiteScore metrics are used to measure the journal citation impact using data from the Scopus database. CiteScore metrics comprised of eight indicators and CiteScore Quartiles is one of these indicators. In this study, CiteScore Quartiles will be used to measure the UM publication data that has been published in high impact journals and indexed in the Scopus database.

Search String

UM Library has come up with a customised search string to retrieve UM publications data from Scopus database. This specific search string is used with the advanced search to obtain a list of UM publications from the database. By using this search string, the results will capture all publications with UM affiliations.

```
( ( AF-ID ( "University of Malaya Medical Centre" 60013665 ) OR AF-ID ( "Universiti Malaya" 60029157 ) ) OR ( AFFIL ( "university of malaya" ) OR AFFIL ( "universiti of malaya" ) OR AFFIL ( "universiti malaya" ) OR AFFIL ( "university malaya" ) OR AFFIL ( "universiti malay" ) OR AFFIL ( "university malaya medical centre" ) OR AFFIL ( "universiti malaya medical Centre" ) OR AFFIL ( "ummc" ) OR AFFIL ( "univ malaya" ) OR AFFIL ( "univ. malaya" ) OR AFFIL ( "university hospital, university of malaya" ) OR AFFIL ( "university hospital kuala lumpur" ) AND AFFIL ( kuala AND lumpur ) OR AFFIL ( malaysia ) ) )
```

Figure 1. Search String for UM Publications

Downloaded Process / Listing Process

The UM affiliated publication data has been downloaded three (3) times on a monthly basis. The reason is to capture as many publications data as possible to prepare a comprehensive compilation of the UM publication data. All document types consisted of Articles and Reviews, with publication stage status marked as Final have been downloaded. Then, the librarian will do the data cleaning process manually such as deleting the unwanted fields, checking the duplicate records, and ensuring the

correct affiliation. After the cleaning processes are completed, the data will be added to the master list.

Data Selection

Although it has been mentioned before that the study will analyse the 2022 publication data, but in order to analyse the trends, the data from 2018 until 2021 has been included as well in this study. The publication data of the University of Malaya indexed in the Scopus database for a period of 5-year (2018-2022) has been compared with the cut-off date extended until March of the following year, parallel to the final data submitted for MyRA audit. For example, the 2018 publication data will consist of the data that has been published in 2018 and the cut-off indexed date in Scopus database is up until March 2019. The reason is to consider the publications published at the end of the year as it may take some time before the papers are indexed in the Scopus database.

The study uses this compiled publication data to conduct a bibliometric analysis on the UM publication data. The master list prepared by the UML on monthly basis is used as a study material. The approach used involved using the 2022 publication data downloaded from Scopus as a base to understand the trends of UM's academic. Even though for MyRA audit, conference papers were also included as part of audit because the insignificant numbers, it was excluded for this study. In this case, only document types consisted of Articles and Reviews with Final publication stage status will be analyzed.

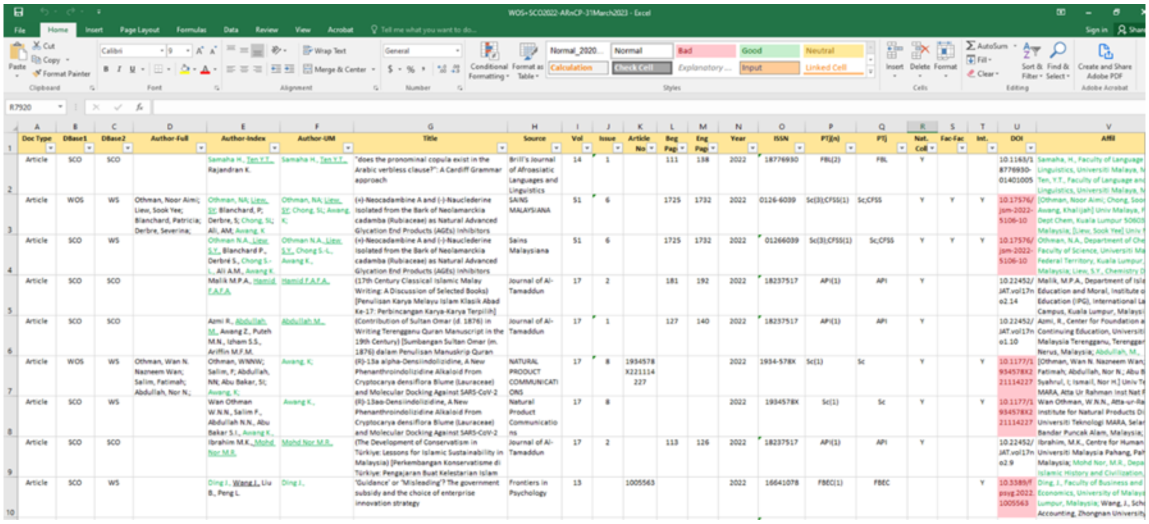

Figure 2. Master List Prepared by the Library

Retrieved and Filtered Data

The master list prepared by the librarian has been used to retrieve the 5-year publication data. Based on Electronic Identifiers (EID), the data has been regenerated. The finding reveals the differences between the latest retrieved data and the earlier retrieved data. Each year shows that there are some irretrievable documents. The details are shown in Table 3. The highest number of missing documents are from the 2020 publication data which is 79 documents followed by the 2018 with 23 missing documents. While for 2019, 2021 and 2022 publication data showed less than 10 missing documents.

Figure 2. Master List Prepared by the Library

Publication Year	No. Publications	Retrieved	Irretrievable
2018	3,233	3,210	23
2019	3,182	3,177	5
2020	3,603	3,524	79
2021	3,926	3,921	5
2022	4,276	4,268	8

As mentioned before, only document types consisting of Articles and Reviews, with publication stage status marked as Final will be used in this study. However, upon retrieval, there were various changes in publication data particularly in year of publication, document type and publication stage as in Table 4. The change of year published involved 13 documents and the details are shown in Table 5. While the change of document types as presented in Table 6, involved 35 documents and the highest change in document types in 2020 publication data that involved 11 documents. Therefore, the data for this study has been selected after excluding the changes as follows: i) 2018 – 3,199 documents; ii) 2019 – 3,165 documents; iii) 2020 – 3,513 documents; iv) 2021 – 3,913 documents; v) 2022 – 4,243 documents.

Table 4. Changes of Publication Data

Publication Year	Retrieved Data	Changes			Valid Data
		Year	Document Type	Publication Stage	
2018	3,210	3 documents	8 documents	0 document	3,199
2019	3,177	6 documents	5 documents	1 document	3,165
2020	3,524	0 document	11 documents	0 document	3,513
2021	3,921	0 document	8 documents	0 document	3,913
2022	4,268	4 documents	3 documents	18 documents	4,243

Table 5. Details the Change of Years

Publication Year	Changes
2018	Change to: 2019 (3 documents)
2019	Change to: 2020 (1 document) ; 2018 (3 documents); 2017 (1 document); 2016 (1 document)
2020	[No changes]
2021	[No changes]
2022	Change to: 2023 (1 document) ; 2021 (2 documents) ; 2020 (1 document)

Table 6. Details the Change of Document Types

	Publication Year				
Document Type	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Note	2	0	3	0	0
Letter	2	1	2	0	0
Data paper	2	1	0	0	0
Retracted	1	3	3	5	2
Conference paper	1	0	0	1	0
Book chapter	0	0	2	0	0
Editorial	0	0	1	0	1
Short survey	0	0	0	2	0

Bibliometric Indicators

In order to analyse the publication trend among academic publications in Scopus-indexed journals, six bibliometric indicators have been identified to be used for this study. These bibliometric indicators have been used with the filtered data to evaluate the performance of UM publication. These indicators are as follows:

i)Quantity number of publications
ii)Quality of indexed-journals
iii)Types of indexed-journal
iv)Subject area of publications
v)Joint publications (international or national)
vi)Funders

Results

Quantity Number of Publications

The number of UM publications in the Scopus database from 2018 to 2022 that are retrievable is shown in Table 7 after filtering. There is an increasing trend in 5-year publication numbers from 2018 to 2022 except 2019, it shows a decrease of 1.1% which may be because of the pandemic. The number of 2020 publications increased 11% from the previous year, 2021 publications also increased 11.4% and an increase of 8.4% for 2022 publications.

Table 7. Publication Data (2018-2022)

Publication Year	No. Publications
2018	3,199
2019	3,165
2020	3,513
2021	3,913

Figure 3. 5-year Publication Trend

Quality of Indexed-Journals

The quartile of Scopus indexed-journals was assigned for the retrievable UM publications data using CiteScore Quartiles. Figure 4 shows an increasing pattern of UM Publications in Quartile 1 and Quartile 2 of Scopus indexed-journals from 2019 to 2022 compared to Quartile 3 and Quartile 4. There is a decreased number of 2019 publications in Quartile 1 and Quartile 2 compared to 2018 but the quantity is insignificant.

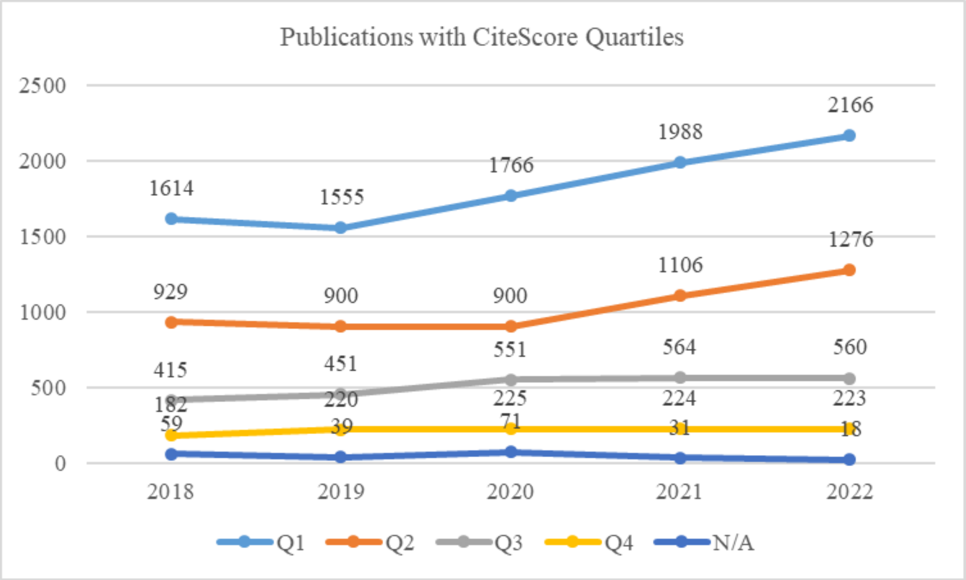

Figure 4. Publications Data with CiteScore Quartiles

Open Access Indexed-Journals

With reference to the valid publication data, the findings in Table 8 suggested approximately half of the documents are open access publications. The percentage of UM publications in open access journals based on year of publications are as follows: i) 2018 - 42.72%; ii) 2019 - 45.44%; iii) 2020 -

48.08%; iv) 2021 - 56.15%; v) 2022 - 58.52%. Figure 5 indicates an increased trend of UM publications in open access journals over the 5-year period, particularly in gold and green open access journals.

Table 8. Open Access Publication

Publication	All	Gold	Green	Bronze	Hybrid	Total
2018	3,202	1,034	714	285	151	1,368
2019	3,171	1,010	819	297	120	1,441
2020	3,513	1,119	968	342	129	1,689
2021	3,913	1,421	1,375	354	162	2,197
2022	4,243	1,717	1,458	343	214	2,483

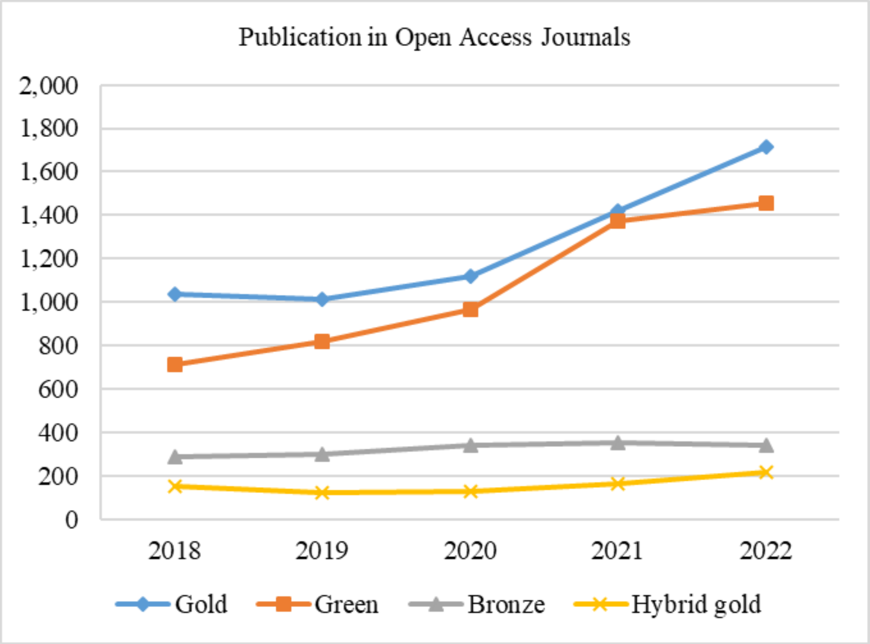

Figure 5. Trend of Publication in Open Access Journals

Publications Based on Subjects

The number of publications based on subjects have been listed. The top 5 subjects have been identified from the list based on the total accumulative publication for 5-year (n=≥2,000) documents per subject. Those top 5 highest subjects of UM publications that have been indexed in Scopus are Medicine (4,315) followed by Engineering (3,655), Physics and Astronomy (2,887), Materials Science (2,671) and Social Sciences (2,113). Based on the accumulative total number of 5-year publications (18,033), 23.92% was published in Medicine, 20.27% in Engineering, 16.01% in Physics and Astronomy, 14.81% in Materials Science and 11.72% in Social Sciences.

Table 9. Top 5 Subjects Area

Subjects	Publication Year					Total
	2018	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	
Medicine	693	713	842	974	1093	4315
Engineering	663	688	716	759	829	3655
Physics and Astronomy	650	605	569	565	498	2887
Materials Science	480	483	564	606	538	2671
Social Sciences	337	355	380	460	581	2113

Joint Publications

Joint Publications (International)

The number of jointly published countries with UM shown in Table 10. The result shows the highest number of collaboration countries in 2021 and 2022 which is with 158 countries followed by 2018 with 141 countries, 2020 with 137 countries and 2019 with 120 countries. However, during the data retrieval there are a few numbers of undefined countries in 2019 data (1 document), 2021 (8 documents) and 2022 (1 document). The countries with consistency of the total number of joint publications (n=≥200) each year have been selected. Table 11 shows the short listed of top 8 co-authorships countries which are (n=≥1,000) documents. China and United Kingdom show the total number of joint publications more than 2,000 documents.

Table 10. Number of Jointly Published Countries

Year	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
No. of Countries	141	120	137	158	158
Undefined	-	1	-	8	1

Table 11. Top 8 Co-Authorships Countries

Countries	2018	2019	2020	2021	2022	Total
China	405	391	459	451	552	2258
United Kingdom	479	401	413	425	400	2118
United States	471	354	340	341	352	1858
India	326	312	347	414	410	1809
Australia	336	283	339	367	367	1692
Pakistan	319	280	306	357	291	1553
Saudi Arabia	258	235	297	335	337	1462
Taiwan	321	230	227	257	282	1317

Joint Publications (National)

The list of top co-authorships with national institutions as shown in Table 12 has been obtained by sorting out the institutions that had (n=≥100) documents jointly published with UM according to that particular year of publications. Based on the list, there are three (3) other Malaysian Research Universities (MRU) shown the consistency of co-authorships with UM except in 2018. These universities are Universiti Kebangsaan, Universiti Putra Malaysia, and Universiti Sains Malaysia.

Table 12. Top Co-Authorships with National Institutions by Year

Year	Institutions
2018	International Islamic University Malaysia
2019	Universiti Kebangsaan Malaysia
	Universiti Putra Malaysia
	Universiti Sains Malaysia
2020	Universiti Putra Malaysia
	Universiti Kebangsaan Malaysia
	Universiti Sains Malaysia
	Sunway University
2021	Universiti Kebangsaan Malaysia
	Universiti Putra Malaysia
	Universiti Sains Malaysia
	Sunway University
	Universiti Teknologi MARA
	Kementerian Kesihatan Malaysia
	International Islamic University Malaysia
2022	Universiti Kebangsaan Malaysia
	Universiti Teknologi MARA
	Universiti Sains Malaysia
	Universiti Putra Malaysia
	Sunway University
	Kementerian Kesihatan Malaysia
	Universiti Tunku Abdul Rahman

Funders

The number of funders with (n=≥50) funded documents have been identified and shown in Table 13. While, Table 14 shows the top 3 funders based on the accumulated total of funded documents in 5-

year that are (n=≥500) documents. Universiti Malaya has been identified as the highest funders, followed by the Ministry of Higher Education, Malaysia and National Natural Science Foundation of China.

Table 13. Number of Funders by Years

Year	2018	2019	2020	2021	2022
Number of Funders	123	96	23	7	9

Table 14. Top 3 Funders

Funders	2018	2019	2020	2021	2022	Total
Universiti Malaya	1107	1023	1026	1008	890	5054
Ministry of Higher Education, Malaysia	401	402	492	632	713	2640
National Natural Science Foundation of China	229	180	124	98	116	747

Discussion

The UM publications in Scopus-indexed journals show the increased patterns except for 2019 publications. One of the motivating factors that may lead to the increase of UM publications is that the University has provided an incentive for those academics who published in tier 1 and tier 2 in Web of Science (WOS). Vieira and Gomes (2009) concluded that Scopus provides 20% more coverage than WOS. As most of the journals indexed in WOS are also indexed in Scopus, it can be assumed that the incentive should be a factor motivating academics to publish their research in high quality journals. Universiti Malaya is not the only university in Malaysia that offers rewards to those who published papers in high quality journals. Universiti Malaya is not the only university that offers the reward, other universities such as Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM, 2010) also offers incentives while Universiti Malaysia Perlis (UniMAP, 2012) offers rewards to the authors in the form of 'seed money' or research grants for published research articles. Besides that, Universiti Malaya has set Key Performance Indicator (KPI) for academics that get papers indexed in WOS or Scopus will score more marks than those who published in non-WOS or non-Scopus indexed journals. Added motivating factor is that the number of papers indexed in WOS or Scopus will be counted as part of the criteria that has to be achieved by academics if they wish to apply for promotion. Based on MyRA requirements, the higher number of articles published in Q1 and Q2 journals and the higher percentage of articles published in Q1 and Q2 journals, the more marks will be gained by the University during the audit.

Based on the 5-year UM publications data, the pattern of choosing the journal types to publish the papers is slowly changing among academics, from published in the traditional journals to publish in the open access journals. If they are published in an open journal, it is also a potential way to get more citations. Another promotion criterion that should be complied by the academics if they want to get promoted is to achieve a certain number of citations. The advantage of getting a higher number of

citations is that the University tends to obtain more marks in MyRA audit for the total citations of publications received by an institution criterion.

According to the 5-year publications data, the 5 strength subject areas of the University are in Medicine, Engineering, Physics and Astronomy, Materials Science and Social Sciences. The Faculty of Medicine has more departments compared to other faculties that most likely contribute to the highest number of publications in Medicine (4,315). Besides that, Universiti Malaya Medical Centre (UMMC) as one of the teaching hospitals in Malaysia (Samadi, 2017) has been established to produce specialists in medicine and are also leading in medical and scientific innovations. Therefore, UM is strong in the area of medicine and this is reflected in the higher number of publications in this subject area.

The study shows that the number of joint publications are continuously increasing either with international or national institutions. Research funding received by the academic from the University and the government can be considered as a factor that may lead to the increased number of joint publications. The number of joint publications play an important role as it is one of the criteria that need to be fulfilled for MyRA audit. In order to gain more marks, the University needs to have more joint publications especially with international institutions.

The University is the main funder for the researchers. The funding aid received from the Ministry of Higher Education, Malaysia is most probably based on UM performance during the MyRA audit because the more scores the University gains, the more funding will be received by the University. The funding support received leads the academic to produce more publications.

Conclusion

This study provides an overview of publication trends among UM's academics based on publications data extracted from the Scopus database. The results from this study revealed a significant increase in the quantity of publication and the academics most likely tended to choose the high quality journals to publish papers. It also shows the changing pattern in selecting the type of journals to publish, from published in traditional journals shifted to open access journals. The number of publications for the strong university subjects' area (medicine and engineering) indexed in Scopus and joint publication numbers with national or international institutions are increasing by year.

For further studies, it is suggested to have in-depth investigation on the motivating factors that may be associated with the increased number of publications. The outcome can help the university to come up with a strategized policy that may benefit the university and the academic. This so-called win-win situation can help the university to secure better scores during university audits while the academic gets recognition for their contribution in publications.

Recommendations

This study is only focused on UM publications in Scopus indexed-journals. For further study, it is recommended to include publication data extracted from other indexed platforms such as Web of Science and MyCite as UM publications that have been extracted from both platforms have been used for MyRA audit. It is also suggested to include the citation analysis in the future study to identify the popular research papers and the researchers.

Acknowledgements or Notes

The authors would like to thank Universiti Malaya for providing financial assistance to attend the conference.

References

Elsevier. (2022). *How Scopus works*. Elsevier. https://www.elsevier.com/solutions/scopus/how-scopus-works

Kementerian Pendidikan Tinggi Malaysia. (2018). *MYRA Glosari II Pindaan 2018 (Versi KPT)*. https://umresearch.um.edu.my/myra-information

Maidin, A. B. (2010). Bibliometrik sebagai indikator universiti penyelidikan Malaysia. Seminar Kebangsaan Sumber Elektronik di Malaysia (SKSEM) 2010. Bayview Beach Resort, Pulau Pinang. 20 - 21 Disember 2010. http://dspace.unimap.edu.my/xmlui/handle/123456789/10394

Mohd Sarjidan, M. A., & Md Kasim, A. (2023). Trends of academic publications: A case study of Malaysian Research Universities. *Journal of Research Management & Governance, 5*(1), 18-29. https://ejournal.um.edu.my/index.php/JRMG/article/view/30519

Mohamad Sheriff, N., & Abdullah, N. (2017). Research universities in Malaysia: What beholds? *Asian Journal of University Education, 13* (2), 35-50. https://education.uitm.edu.my/ajue/wp-content/uploads/2018/02/3.-RESEARCH-UNIVERSITIES-IN-MALAYSIA.pdf

Samadi, A. (2017, June 15). Lima hospital pengajar university wujudkan consortium [Five teaching hospitals form a consortium]. Berita Harian Online. https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2017/06/293210/lima-hospital-pengajar-universiti-wujudkan-konsortium

Universiti Kebangsaan Malaysia. (2010, July). *Garis panduan skim galakan & panduan penerbitan UKM 2010*. https://ewarga4.ukm.my/ewarga/pdf/122010/13-36.pdf

Universiti Malaysia Perlis. (2012). Laporan tahunan Universiti Malaysia Perlis 2012. http://dspace.unimap.edu.my/bitstream/handle/123456789/40597/Laporan%20Naib%20Canselor.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Vieira, E. S., & Gomes, J. A. N. F. (2009). A comparison of Scopus and Web of Science for a typical university. Scientometrics, 81(2), 587-600. http://dx.doi.org/10.1007/s11192-009-2178-0

Cari Gali Maklumat Sejarah Perhutanan di Malaysia: Pengalaman, Cabaran dan Kritikan

Mohd Fazli Abd Malek
Penyelidik Bebas, Batang Kali, Selangor, Malaysia

Fazlimalek37@gmail.com

Abstrak

Hutan merupakan subjek kajian yang sangat luas cakupannya. Keluasan ilmu berkaitan hutan merangkumi aspek perhutanan itu sendiri, politik, sosial, sains, sejarah, budaya dan sebagainya. Maka, dengan sebab itulah hutan amat berbeza sekali menurut kaca mata individu yang melihatnya. Makalah ini membincangkan proses yang dilalui oleh penulis dalam usaha memperoleh maklumat penting berkaitan sejarah perhutanan di empat buah negeri di Malaysia, iaitu Selangor, Perak, Negeri Sembilan dan Pahang semasa pemerintahan British bermula dari tahun 1901 hingga tahun 1941. Lokasi kajian tertumpu kepada empat buah badan kerajaan seperti Arkib Negara Malaysia, Perpustakaan Universiti Malaya, Perpustakaan Institut Penyelidikan Perhutanan Malaysia (FRIM) dan Perpustakaan Jabatan Perhutanan Semenanjung Malaysia. Kaedah kajian yang digunakan ialah kajian perpustakaan, iaitu kaedah mengenal pasti sumber primer berkaitan sejarah perhutanan dengan menggunakan pendekatan deskriptif dan naratif. Penulis mendapati bahawa badan kerajaan yang menjadi tempat rujukan dan simpanan rekod berkaitan sejarah perlu peka dan cakna terhadap khazanah yang dimilikinya dari segi status fizikal bahan, pengurusan sumber manusia, pengurusan khidmat pelanggan dan lain-lain agar memudahkan setiap individu yang berhasrat untuk meneliti tentangnya.

Kata Kunci: Hutan; Perpustakaan; Sejarah; Malaysia

Abstract

Forests are a subject of study that is very broad in scope. The breadth of forest-related knowledge includes aspects of forestry itself, politics, social, science, history, culture, and so forth. Therefore, the forest is very different according to the eyes of the individual who sees it. This paper aims to discuss the processes that the writer went through in an effort to obtain important information related to the history of forestry in four states in Malaysia, namely Selangor, Perak, Negeri Sembilan, and Pahang, during the British rule from 1901 to 1941. The location of the study focused on four government bodies such as the National Archives of Malaysia, the University of Malaya Library, the Forest Research Institute of Malaysia (FRIM) Library, and the Forestry Department of Peninsular Malaysia Library. The research method used is library research, which is by identifying primary sources related to the history of forestry by using a descriptive and narrative approach. The author found that government bodies that are places of reference and storage of records related to history need to be sensitive and aware of the treasures they own in terms of the physical status of materials, human resource management, customer service management, and others in order to make it easier for every individual who wishes to

research about it.

Keywords: *Forest; History; Library; Malaysia*

Pengenalan

Hutan merupakan anugerah daripada Tuhan yang tidak ternilai harganya. Di Malaysia, hutan hujan tropika atau nama lainnya, hutan hujan malar hijau, merupakan jenis hutan yang dimiliki oleh negara ini. Hal ini disebabkan oleh keadaan hutan yang dikatakan sering mengalami kehijauan sepanjang tahun (Jabatan Perhutanan Sabah, 2021). Kawasan berhutan Malaysia seluas kira-kira 33 hektar, termasuk Semenanjung Malaysia, Sabah dan Sarawak. Malah, hutan-hutan di Malaysia juga terdiri daripada beberapa jenis seperti hutan paya gambut di kawasan tanah lembab, hutan paya laut di kawasan pantai dan hutan darat di kawasan tanah pamah dan berbukit (Kementerian Tenaga dan Sumber Asli Malaysia, 2021). Namun, hutan-hutan di Semenanjung Malaysia khususnya, mempunyai sejarah yang sangat panjang. Hal ini dikatakan demikian kerana hutan pada era penjajahan British tertumpu sebagai sumber ekonomi dengan penjanaan pendapatan sangat lumayan, misalnya kayu balak dan hasil minor hutan seperti rotan, getah perca, damar dan sebagainya (Foxworthy, 1921). Makalah ini ditulis untuk membicarakan kaedah yang digunakan bagi mendapatkan sumber kajian berkaitan keadaan semasa yang berkaitan hutan-hutan yang terdapat di empat buah negeri, iaitu Selangor, Perak, Negeri Sembilan dan Pahang semasa pemerintahan British bermula dari tahun 1901 hingga tahun 1941. Bahan kajian yang diperoleh mestilah mempunyai unsur berkaitan politik, ekonomi, pengurusan, undang-undang serta perkara yang bersangkut-paut dengan kegiatan perhutanan yang terdapat di beberapa buah institusi terpilih di Malaysia.

Arkib Negara Malaysia

Arkib Negara Malaysia (ANM) pada awalnya dikenali sebagai *Public Records Office,* yang ditubuhkan pada 1 Disember 1957, seterusnya dikenali sebagai Arkib Negara Malaysia (ANM) pada tahun 1963. Kini, Arkib Negara Malaysia beribu pejabat di Jalan Tuanku Abdul Halim (Jalan Duta), Kuala Lumpur, dengan mempunyai pelbagai cawangan di setiap negeri di Malaysia (Arkib Negara Malaysia, 2024). Institusi ini sangat penting kerana organisasi ini menyimpan pelbagai khazanah negara, lebih-lebih lagi berkaitan sumber bersifat primer sejarah perhutanan, khususnya maklumat berkaitan hutan yang dicari oleh penulis selama ini. Oleh itu, Arkib Negara Malaysia bukanlah satu entiti asing bagi penulis kerana telah menjadi ahli institusi ini sejak tahun 2015 lagi. Arkib Negara Malaysia mempunyai sistem pencarian khazanah dalam simpanannya yang dinamakan *Online Finding Aid* (OFA). Setiap individu perlu mendaftarkan diri sebagai ahli bagi memanfaatkan sistem ini secara optimum. Pada pandangan penulis, sistem ini sangat bagus kerana bertindak sebagai platform yang memudahkan kerja pencarian maklumat dan rujukan yang hanya perlu dilakukan di hujung jari. Dalam situasi penulis, pencarian rekod berkaitan perhutanan menggunakan sistem ini dilakukan lebih awal, iaitu sebelum datang sendiri ke cawangan Arkib Negara Malaysia atau ibu pejabatnya.

Setelah itu, rekod yang diperlukan dimasukkan ke dalam ruangan '*favourite'*, iaitu satu ruangan yang dikhaskan untuk menyaring rekod yang diinginkan. Seterusnya, rekod yang disimpan di dalam ruangan *'favourite'* itu boleh ditempah secara langsung melalui sistem OFA dan perlu hadir ke Arkib Negara Malaysia untuk melihatnya. Dalam situasi ini, penulis lebih cenderung untuk menempah rekod tersebut setelah sampai di dewan penyelidikan. Kekurangan cara ini ialah masa yang diperlukan untuk rekod sampai ke tangan kita adalah bergantung kepada tahap kesibukan kakitangan Arkib Negara Malaysia dan jumlah pengunjung yang hadir. Terdapat ratusan (600-700 rekod) berkaitan perhutanan di Negeri-Negeri Melayu Bersekutu (NNMB) yang dijumpai penulis setelah melakukan pencarian menggunakan sistem OFA. Setiap rekod dipesan menggunakan komputer yang disediakan di setiap meja.

Dalam ratusan rekod yang dijumpai, penulis memilih, memesan dan menyaring maklumat-maklumat yang diperlukan. Ada rekod yang diperlukan oleh penulis secara penuh dan ada juga yang hanya sehelai dua muka surat sahaja. Malah, ada juga rekod yang sangat penting untuk dirujuk, namun hanya ada muka hadapannya sahaja. Ini merupakan satu cabaran di luar jangkaan. Antara rekod yang dirujuk dan disimpan dalam sistem OFA adalah seperti *Scheme For Starting Experimental Plantation, Forest School And Forest Research Institute At Kepong, Proposed Salary Scheme For Forest Labourers, Tender For Forest Uniforms, 1938, Illegal Felling In The Setul Forest Reserve, Extension To The Telok Gadong Forest Reserve, Taking Of Timber And Forest Produce By Malays, Land For Forest School, Research Institute, And Plantations At Kepong, Diary Of The State Forest Officer, Selangor* dan sebagainya.

Di samping itu, penulis juga ke Arkib Negara Malaysia cawangan selatan yang terletak di Johor Bahru, Johor kerana penulis mendapati terdapat beberapa laporan penting untuk dirujuk dan maklumatnya perlu dimasukkan ke dalam kajian. Maklumat tersebut berkaitan *Retrenchment Report* pada zaman pemerintahan British yang memberi kesan kepada lantikan kakitangan Jabatan Perhutanan pada ketika itu akibat daripada kegawatan ekonomi yang berlaku pada waktu itu. Di samping itu, penulis mendapati Arkib Negara Malaysia cawangan selatan tidak menggunakan sistem OFA dan nombor-nombor fail dan rekod yang ingin dirujuk hendaklah dicari secara manual. Ini bermaksud sistem OFA hanya digunakan untuk pencarian bahan di ibu pejabat manakala di cawangan selatan masih menggunakan pencarian secara manual. Perkara ini memberi impak kepada pengkaji yang datang kerana perlu menghabiskan lebih banyak masa di arkib. Hal ini juga menjadi tanda tanya mengapa sistem pencarian maklumat tidak diseragamkan.

Lembaga Perpustakaan Negara Singapura (National Library Board Singapore)

National Library Board (NLB) Singapore ini merupakan satu-satunya platform dari luar negara dan laman sesawang yang digunakan penulis untuk mencari bahan-bahan kajian berkaitan perhutanan dan seisinya, iaitu flora dan fauna. Penulis mendapati Lembaga Perpustakaan Kebangsaan Singapura menyediakan pelbagai khazanah yang berkaitan dengan Singapura, Malaysia dan Brunei, yang dirakam dalam bentuk gambar, akhbar dan sebagainya. Dalam konteks ini, fokus penulis adalah kepada pelbagai akhbar yang diterbitkan semasa zaman pemerintahan British yang merekodkan pelbagai isu

dari aspek politik, ekonomi, sosial, alam sekitar, kebudayaan dan sebagainya. Namun, penulis hanya menumpukan sepenuh perhatian kepada fauna yang menjadi subjek utama kajian, misalnya harimau, gajah, rusa dan lain-lain. Pelawat laman sesawang ini hanya dibenarkan untuk membaca setiap akhbar dengan hanya melakukan carian di ruangan yang disediakan. Namun, kekurangannya ialah pelawat yang tidak berdaftar (mungkin bukan warganegara) tidak boleh memuat turun kandungan akhbar tersebut. Oleh itu, penulis mengambil inisiatif sendiri dengan menaip semula isi kandungan akhbar tersebut perkataan demi perkataan tanpa tinggal sepatah perkataan pun untuk memastikan kejituan fakta kajian. Antara surat akhbar tempatan bahasa Inggeris yang dirujuk adalah seperti *British Malaya, Business Times, Far Eastern Economic Review, Malaya Tribune, Singapore Chronicle, Straits Times, Sunday Times* dan sebagainya.

Perpustakaan Universiti Malaya

Penulis menggunakan sistem *Online Public Access Catalog* (OPAC) yang ditadbir oleh Perpustakaan Universiti Malaya untuk mencari maklumat berkaitan hutan dan seisinya. Penulis menggunakan beberapa kata kunci, antaranya ‘hutan’, ‘*forest*’, ‘*forest law*’ dan beberapa kata kunci yang lain. Penulis mendapati sumber primer yang dicari kebanyakannya terletak di Perpustakaan Undang-Undang Tan Sri Profesor Ahmad Ibrahim yang terletak di Fakulti Undang-Undang, Universiti Malaya dan Perpustakaan Peringatan Za’ba. Perpustakaan ini merupakan antara belasan perpustakaan yang terdapat di Universiti Malaya. Namun, pencarian sumber kajian penulis hanya tertumpu di perpustakaan cawangan di Fakulti Undang-Undang.

Sewaktu di perpustakaan ini, penulis dibantu oleh seorang kakitangan perpustakaan undang-undang yang sangat berdedikasi. Beliau membantu penulis mendapatkan bahan kajian, iaitu laporan berkaitan jabatan kerajaan pada zaman pentadbiran British yang usianya lebih daripada 100 tahun. Helaian kertas laporan tersebut amat rapuh sehinggakan penulis perlu berhati-hati mengendalikannya supaya tidak koyak. Oleh itu, penulis menggunakan kesempatan yang ada untuk merekod laporan tersebut demi mencapai matlamat kajian. Antara sumber-sumber primer berkaitan perhutanan yang dirujuk adalah seperti *Federated Malay States Enactments-Supplement to FMS Government Gazettes 1910–1939* dan *Federated Malay States Government Gazette, 1909-1940*.

Perpustakaan FRIM

Institut Penyelidikan Perhutanan Malaysia atau *Forest Research Institute Malaysia* (FRIM) yang terletak di Kepong, Selangor merupakan salah satu daripada beberapa buah lokasi yang menjadi kunjungan penulis. Salah satu tempat yang dikunjungi penulis sewaktu ke sini adalah perpustakaan FRIM yang terletak berhampiran dengan bangunan utama, yang dikatakan ditubuhkan seawal tahun 1929 (Institut Penyelidikan Perhutanan Malaysia, 2024). Sebelum hadir ke perpustakaan ini, penulis telah berhubung dengan ketua pustakawan dan setibanya di sana penulis dibantu oleh kakitangan perpustakaan tersebut bagi memperoleh bahan kajian. Penulis mendapati sumber rujukan yang diperoleh memerihalkan isu yang khusus berkaitan perhutanan, misalnya berkaitan logistik, masyarakat orang asli dan sebagainya. Antara sumber tersebut ialah *Malayan Forest Records, The*

Perpustakaan JPSM

Perpustakaan Jabatan Perhutanan Semenanjung Malaysia terletak di Jalan Sultan Salahuddin, Kuala Lumpur. Mengikut prosedur yang telah ditetapkan, pelawat yang ingin menggunakan perkhidmatan perpustakaan ini perlu mengemukakan surat rasmi kepada Pengarah Jabatan Perhutanan Semenanjung Malaysia melalui setiausahanya. Setelah mendapat kelulusan, pelawat dibenarkan menggunakan perpustakaan ini. Penulis mendapati tidak banyak bahan kajian berkaitan perhutanan semasa zaman British yang terdapat di perpustakaan ini. Namun, koleksi yang wujud sangat membantu penulis mendapatkan bahan kajian yang diperlukan. Dalam pada itu, penulis juga sempat berbual dengan ketua pustakawan yang memimpin perpustakaan tersebut dan turut mencadangkan beberapa perkara untuk penambahbaikan. Antara saranan yang dicadangkan penulis ialah mengadakan kolaborasi dengan Arkib Negara Malaysia bagi proses membaik pulih dokumen-dokumen dan laporan penting berkaitan perhutanan yang telah rosak dan koyak sekiranya dana dari Perpustakaan Negara Malaysia menjadi penghalang usaha memulihara dokumen penting ini.

Penutup

Kesimpulannya, penulis mendapati bahawa badan kerajaan memainkan peranan penting dalam menyimpan khazanah negara, khususnya berkaitan sejarah perhutanan yang sangat berharga nilai pensejarahannya. Pengalaman mencari gali dan meneroka maklumat berkaitan sejarah perhutanan di badan kerajaan merupakan satu perjalanan yang sangat panjang dan menyeronokkan, di samping meneroka sistem maklumat dari negara jiran Singapura. Badan yang dimaksudkan seperti yang terkandung dalam penulisan makalah ini perlu sentiasa peka dengan kehendak pelanggan dan sentiasa berusaha untuk menambah baik mutu perkhidmatan dan pengurusan. Kualiti yang baik dalam menawarkan khidmat kepada pelanggan membawa kepada kepuasan dan nikmat dalam menjalankan penyelidikan oleh para pengkaji yang sangat komited dalam pekerjaannya. Dengan kata lain, perkhidmatan dan pengurusan berkualiti dan komitmen pengkaji yang tinggi menyumbang kepada pembinaan naratif sejarah perhutanan tanah air kita yang tercinta ini.

Rujukan

Foxworthy, F. W. (1921). *Minor Forest Products of the Malay Peninsula*. Singapore: Methodist Publishing House.

Institut Penyelidikan Perhutanan Malaysia. (2024). https://www.frim.gov.my/ms/tentang-kami/sejarah-frim/

Kementerian Perpaduan Malaysia, Arkib Negara Malaysia. (2024). https://www.arkib.gov.my/ms/

Kementerian Tenaga dan Sumber Asli. (2021). *Dasar Perhutanan Malaysia*.

May, C. S. (ed). (2021). *Kepelbagaian Serangga Hutan Hujan Tropika Sabah*. Sabah: Jabatan Perhutanan Sabah.

Koleksi Penyelidikan Perpustakaan Pengajian Melayu

Nur Fakhriah Diyanah Fizalman[1], Haslan Tamjehi[2]

[1]Kolej Pengajian Pengkomputeran, Informatik dan Matematik, UiTM Puncak Perdana, Shah Alam, Selangor, Malaysia
nrfakhriahfizalman@gmail.com

[2]Perpustakaan Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia
haslan@um.edu.my

Abstrak

Kajian ini merupakan sebuah tinjauan terhadap koleksi Penyelidikan Perpustakaan Pengajian Melayu . Matlamat kajian ini adalah untuk mengetahui kekinian koleksi khususnya tesis kedoktoran (PhD) dan disertasi Sarjana (MA). Ia juga bertujuan untuk mengetahui kecenderungan subjek kedua-dua jenis bahan tersebut. Pendekatan yang digunakan untuk pengumpulan data dalam kajian ini adalah menerusi semakan rekod dalam sistem katalog Perpustakaan Universiti Malaya iaitu Pendeta *Discovery* dan inventori fizikal. Dapatan kajian menunjukkan tempoh penyerahan tesis ini adalah dari tahun 1967 hingga 2022. Manakala bidang sastera Melayu merupakan kecenderungan subjek bagi koleksi ini. Meskipun Koleksi Penyelidikan kecil dari segi saiznya, namun ia telah membentuk keunikan koleksi Perpustakaan Pengajian Melayu.

Kata Kunci: Data; Koleksi Perpustakaan; Penyelidikan; Universiti Malaya

Abstract

This study is a review of the Malay Studies Library Research Collection. particularly the doctoral (PhD) theses and Master's (MA) dissertations. It aims to identify the currency of the collection and the subject trends of both types of materials. The approach used for data collection in this study is through record checks in the University of Malaya Library catalog system, namely Pendeta Discovery, and physical inventory. The study findings show that the submission period for this collection is from 1967 to 2022. Meanwhile, the field of Malay literature is the subject trend for this collection. Although the Research Collection is small in size, it has formed a unique part of the Malay Studies Library collection.

Keywords: *Data; Library collection assessment; Research; University of Malaya Library*

Pengenalan

Perpustakaan Pengajian Melayu adalah perpustakaan khusus yang memenuhi keperluan dan sumber maklumat staf akademik, pelajar sarjana muda, pelajar pascasiswazah dan penyelidik Akademi Pengajian Melayu. Perpustakaan ini terletak di kompleks Akademi Pengajian Melayu (APM) dan telah ditubuhkan pada tahun 1959. Perpustakaan Pengajian Melayu (PPM) ini telah dikendalikan sepenuhnya oleh Perpustakaan Universiti Malaya sejak 13 Januari 2006.

Terdapat 3 objektif utama bagi Perpustakaan Pengajian Melayu (PPM):

1. Menyediakan sumber rujukan untuk pengajaran, pembelajaran dan penyelidikan kepada pelajar, pensyarah dan penyelidik.
2. Membangunkan Koleksi dalam bidang Pengajian Melayu.
3. Memberikan pendidikan pengguna terhadap penggunaan sumber Perpustakaan.

PPM adalah salah satu daripada lapan (8) perpustakaan khusus dalam rangkaian Perpustakaan Universiti Malaya. Jumlah koleksi di perpustakaan adalah hampir 32,000 yang terdiri daripada koleksi terbuka, rujukan, penyelidikan, kertas kerja, kertas persidangan, koleksi khas, jurnal dan koleksi digital. Koleksi Penyelidikan merupakan koleksi penulisan penyelidikan pelajar Akademi Pengajian Melayu seperti Tesis Doktor Falsafah, Disertasi sarjana, Latihan Ilmiah dan Kertas Projek. Koleksi ini terhad untuk rujukan dalaman sahaja.

Koleksi di PPM memfokuskan kepada bidang Pengajian Melayu. Ini adalah selaras dengan keperluan maklumat Akademi Pengajian Melayu. Sehubungan itu pembangunan koleksi PPM adalah berdasarkan lima (5) bidang utama ini:

1. Sastera Melayu
2. Bahasa Melayu
3. Linguistik Melayu
4. Sosio-budaya Melayu
5. Kesenian Melayu

Terdapat 3 dewan utama di PPM. Koleksi Penyelidikan terletak di Dewan Koleksi C iaitu di lokasi yang sama dengan Ruang Penyelidikan yang dikhususkan untuk pelajar pascasiswazah dan akademik.

Bidang pengajian Melayu adalah tentang pengkajian budaya, adat resam, sejarah, agama, kesenian dan bahasa Melayu. Pengajian Melayu juga bertujuan untuk pemelihara, menghargai warisan budaya Melayu menerusi pendidikan dan pemahaman kepada pelbagai aspek kehidupan masyarakat Melayu dan perkembangan sejarahnya.

Objektif Kajian

- Untuk mengetahui kekinian Koleksi penyelidikan Perpustakaan Pengajian Melayu khususnya Tesis dan Disertasi.
- Untuk mengetahui kecenderungan subjek koleksi tersebut.

Pernyataan Masalah

Koleksi penyelidikan terdiri daripada tesis kedoktoran (PhD) dan disertasi sarjana (MA), latihan ilmiah dan Kertas Projek yang dihasilkan oleh pelajar Akademi Pengajian Melayu. Sebanyak 234 buah tesis kedoktoran (PhD) dan 490 buah disertasi sarjana (MA) telah diterima dan menjadi sebahagian dari

koleksi Perpustakaan. Koleksi ini mempunyai pelbagai nilai ilmu pengetahuan yang berharga Meskipun begitu, aspek kekinian dan kecenderungan atau tren subjek koleksi ini belum pernah diselidiki. Kedua-dua maklumat ini penting untuk digunakan sebagai panduan untuk perancangan pembangunan koleksi di masa hadapan. Selain itu kajian ini merupakan salah satu cara untuk mendapatkan input bagi pengurusan koleksi perpustakaan kerana koleksi ini juga merupakan aset intelektual universiti.

Kaedah Penyelidikan

Bagi mengumpulkan maklumat yang sahih dan relevan, kajian ini memerlukan kaedah dan peralatan bagi mengumpulkan sumber data untuk penyelidikan ini. Dalam kaedah penyelidikan ini menggunakan dua (2) kaedah iaitu pengumpulan maklumat bibliografi daripada penggunaan *Pendeta Discovery* (pendeta.um.edu.my) dan kaedah *Physical Inventory*. *Pendeta Discovery* ini merupakan katalog akses awam Perpustakaan Universiti Malaya yang membolehkan pengguna membuat carian secara digital kerana segala maklumat biliografik telah disimpan di dalam sistem ini. Pencarian boleh dilakukan di dalam Pendeta dengan hanya memasukkan subjek mahupun kata kunci yang relevan mengenai topik yang berkaitan untuk mendapatkan rekod carian. Selain itu, terdapat penggunaan kaedah semakan secara fizikal untuk mendapatkan maklumat koleksi penyelidikan tesis dan disertasi secara terperinci mengenai bahan tersebut untuk mengesahkan ketersediaan secara fizikal di Perpustakaan Pengajian Melayu.

Perbincangan dan Dapatan

Bahan Kajian Dalam Koleksi

Koleksi Penyelidikan merupakan penulisan penyelidikan pelajar yang disumbangkan oleh Akademi Pengajian Melayu dan individu kepada Perpustakaan Pengajian Melayu (PPM). Koleksi ini terdiri daripada 234 buah tesis dan 490 buah disertasi pelajar calon Doktor falsafah dan sarjana Akademi Pengajian Melayu Universiti Malaya dan fakulti dari universiti dalam dan luar negara.

Objektif Bahan

Dasar objektif ini bertujuan memenuhi matlamat Perpustakaan Pengajian Melayu (PPM) untuk memberi sumbangan yang berkesan kepada pendidikan dan penyelidikan serta membolehkan PPM berperanan sebagai gedung maklumat dan pusat rujukan untuk pengguna dalam Koleksi Khas Penyelidikan ini.

Liputan Kandungan

Melalui penilaian ini, dapat dilihat secara terperinci bahawa Koleksi Penyelidikan Tesis Kedoktoran (PhD) dan Disertasi Sarjana (MA) ini terdiri daripada lima (5) liputan bidang atau subjek yang selaras dengan keperluan pelajar dan pengguna di Akademi Pengajian Melayu. Antara bidangnya adalah Sastera Melayu, Linguistik Melayu, Bahasa Melayu, Sosio-budaya Melayu dan Kesenian Melayu. Secara keseluruhannya, liputan bidang Sastera merupakan bidang yang memiliki jumlah terbesar daripada koleksi penyelidikan tesis kedoktoran (PhD) berjumlah 47.44% manakala koleksi penyelidikan

disertasi sarjana (MA) adalah berjumlah 41.63%.

Pemerolehan Koleksi

Perolehan sesuatu koleksi boleh terjadi dengan beberapa cara iaitu melalui sumbangan peribadi penyelidik sendiri atau institusi samada dari Akademi Pengajian Melayu sendiri atau universiti,lain. Koleksi yang disumbangkan adalah dalam bidang Pengajian Melayu atau yang berkaitan untuk penganugerahan Ijazah Doktor Falsafah (PhD) dan Sarjana (MA). Maklumat bidang umum koleksi ini boleh diketahui dengan melihat kod subjek di helaian Title page setiap judul, iaitu kod JIC untuk bidang Sosio-Budaya Melayu, JIF untuk Kesenian Melayu. JID Linguistik Melayu dan Akhir sekali, kod subjek JIE bagi Kesusasteraan Melayu.

Format Koleksi

Format Koleksi Penyelidikan yang menjadi kajian utama kajian ini terdiri kepada 2 jenis format iaitu tesis kedoktoran (PhD) dan disertasi sarjana (MA). Dalam bidang Sastera sebanyak 111 naskhah dalam format tesis manakala 204 naskhah bagi disertasi. Kemudian, bidang Sosio-budaya 37 naskhah bagi tesis manakala 123 naskhah bagi disertasi. Seterusnya, bidang Kesenian Melayu 37 naskhah bagi tesis manakala subjek Bahasa Melayu sebanyak 82 naskhah bagi disertasi. Kemudian,subjek keempat agak berbeza jumlahnya dimana subjek Bahasa Melayu merupakan koleksi yang terbanyak berjumlah 34 naskhah bagi tesis manakala subjek Kesenian Melayu sebanyak 53 naskhah bagi disertasi. Akhir sekali, format subjek Linguistik Melayu merupakan format subjek kedua koleksi yang terbanyak iaitu 10 naskhah bagi tesis manakala 28 naskhah bagi disertasi.

Tahun Penerbitan

Koleksi Khas Penyelidikan ini amat penting bagi pengguna dimana penerbitan membolehkan hasil penyelidikan disebarkan secara meluas kepada semua pengguna Akademi Pengajian Melayu. Ia membolehkan penyelidik berkongsi penemuan, teori, metodologi dan penemuan baru mereka dengan orang lain yang boleh menggunakannya untuk menjalankan penyelidikan pada masa akan datang atau menerapkannya dalam bidang tertentu. Antara koleksi penyelidikan bagi tesis diterbitkan dari tahun 1967 sehingga 2022 manakala bagi disertasi bermula 1961 sehingga 2022.

Jadual 1. Contoh 10 judul tesis yang terdapat di dalam Koleksi Penyelidikan

No.	Tajuk	Pengarang	Penerbit	Tahun	Deskripsi	Bahasa	No. Panggilan	Subjek
1.	Warkah-warkah Melayu lama sebagai suatu genre	Ab. Razak bin Ab. Karim	UMPM	1998	Kajian menganalisa warkah-warkah melayu lama sama ada warkah sosial ataupun warkah perjanjian sebagai suatu genre yang tersendiri.	Melayu	PL5083.2 Abrak	Sastera
2.	Kajian intertekstualiti dalam novel-novel Siti Zainon Ismail	Norhayati binti Md Yatim	UMPM	2018	Kajian dalam mengenal pasti sumber daripada intertekstualiti dalam novel-novel siti zainon ismail.	Melayu	PL5065 UMP 2018 Normy	Sastera
3.	*Family-based popular health culture in a Malay village in Kelantan, Peninsular Malaysia*	Hashim bin Awang	*University of Hawaii, USA*	1990	*A study of the family-based health care system the impact of illness on the family in a kelantan malay lage in peninsular malaysia.*	Inggeris	GN477.2 Hasa	Sosio–Budaya Melayu
4.	Institusi Bale Gambang-Baruk: dulu dan sekarang. Etnografi perubahan sebuah institusi utama masyarakat Bidayuh, Sarawak	Chali Anak Ungang @ Charlie Ungang	UMPM	2022	Kajian mengenai institusi bale gambang-baruk: dulu dan sekarang. Etnografi perubahan sebuah institusi utama masyarakat bidayuh, sarawak.	Melayu	PL5065 UMP 2022 Chaau	Sosio–Budaya Melayu

No.	Tajuk	Pengarang	Penerbit	Tahun	Deskripsi	Bahasa	No. Panggilan	Subjek
5.	Kata adjektif bahasa Melayu: analisis makna dari aspek frasalogi dan leksikologi.	Salinah binti Ja'afar	UMPM	2007	Untuk mengenal pasti pendekatan kajian leksis dengan tertumpu kata adjektif bahasa melayu.	Melayu	PL5065 UMP 2007 Salj	Bahasa Melayu
6.	Kata panggilan dalam komuniti bahasa Melayu Sambas di Kalimantan Barat : sistem dan konteks	Endang Susilawat	UMPM	2016	Kajian mengenai Penterjemahan tajuk utama iklan dalam katalog bercetak.	Melayu	PL5065 UMP 2016 Anisas	Bahasa Melayu
7.	The McDonaldization of language-in-education policy of Malaysia : a case of English for the teaching of mathematics and science or (ETeMS)	Mohd Rashid bin Mohd Saad	UMPM	2006	This study concerns the newly introduced language-in-education policy in Malaysia or English for the Teaching of Mathematics and Science (ETeMS).	Inggeris	PL5065 UMP 2006 Mohrms	Linguistik
8.	Foreigner talk in urban Malaysia	Paul Gracie	*University of Hawaii, USA*	1994	To present an analysis of linguistics item used in Malaysian Foreigner Talk	Inggeris	PL5065 1994 Gra	Linguistik

No.	Tajuk	Pengarang	Penerbit	Tahun	Deskripsi	Bahasa	No. Panggilan	Subjek
9	Seni persembahan Melayu : satu kajian terhadap organisasi keusahawanan seni	Farok bin Zakaria	UMPM	2002	Untuk mengkaji dan membandingkan kaedah pengurusan dalam kategori persembahan dari sudut keusahawanan, peranan dan sokongan kementerian kebudayaan keseniaan dan pelancongan.	Melayu	NX820 M4Farz	Seni Melayu
10	Lawi ayam : aesthetic experience and design-user system assesment of a Malay weapon artefact.	Siti Mastura binti Md Ishak	UMPM	2016	To study on the aesthetic experience and design-user system assessment of a Malay weapon artefact.	Inggeris	PL5065 UMP 2017 Sitmmi	Seni Melayu

Jadual 2. Contoh 10 judul Disertasi yang terdapat di dalam Koleksi Penyelidikan

No.	Tajuk	Pengarang	Penerbit	Tahun	Deskripsi	Bahasa	No. Panggilan	Subjek
1.	Percikan panji di dalam beberapa teks sastera Melayu klasik.	Noor Faridah bt. Berahim	UMPM	1995	Kajian Tentang Percikan Panji Di Dalam Beberapa Teks Sastera Melayu Klasik	Melayu	PL5110.2 Noofb	Sastera
2.	Nafsu dalam novel-novel terpilih Fatimah Syarha.	Noor Farhah Rosly	UMPM	2021	Kajian Menganalisis Nafsu Dalam Novel-Novel Terpilih Fatimah Syarha.	Melayu	PL5065 UM 2021 NOOFR	Sastera
3.	Identiti masyarakat Mandaling di Kampung Batu Empat, Slim River, Perak	Azlinda binti Adnan	UMPM	2009	Kajian Meneliti Identiti Masyarakat Mandaling Di Kampung Batu Empat, Slim River, Perak.	Melayu	PL5065 UM 2009 AZLA	Sosio-Budaya
4.	Kajian simbolisme dalam perhiasan pending koleksi Jabatan Muzium Malaysia.	Hayati Mohamad Zawawi	UMPM	2022	Kajian Meneliti Simbolisme Dalam Perhiasan Pending Koleksi Jabatan Muzium Malaysia.	Melayu	PL5065 UM 2022 HAYMZ	Sosio-Budaya
5.	Ciri-ciri sintaksis dan semantik kata sendi nama Bahasa Melayu: analisis berdasarkan teori kuasaan dan tambatan.	Rosli Ab. Rahman	UMPM	2004	Kajian Dalam Menghuraikan Ciri-Ciri Sintaksis Dan Semantik Kata Sendi Nama Bahasa Melayu.	Melayu	PL5065 UM 2004 Ros	Bahasa Melayu
6.	Analisis frasa keterangan bahasa Melayu dalam majalah Pelita Bahasa.	Siti Zubaidah binti Kadir	UMPM	2016	Kajian Menganalisis Frasa Keterangan Bahasa Melayu Dalam Majalah Pelita Bahasa	Melayu	PL5065 UM 2016 SITZK	Bahasa Melayu
7.	Kajian sosiolinguistik bahasa iklan cetak dengan tumpuan kepada aspek retorik.	Chuah Ju Nah	UMPM	1998	Kajian menganalisis sosiolinguistik bahasa iklan cetak dengan tumpuan kepada aspek retorik	Melayu	PL5083 Chu	Linguistik

No.	Tajuk	Pengarang	Penerbit	Tahun	Deskripsi	Bahasa	No. Panggilan	Subjek
8.	Laras bahasa sains dan laras bahasa sains sosial: analisis perbandingan.	Azlina binti Ahmad	UMPM	2014	Kajian tentang Laras bahasa sains dan laras bahasa sains sosial : analisis perbandingan.	Melayu	PL5065 UM 2014 AZLA	Linguistik
9.	Nyanyian Melayu asli: kajian seni kata pantun dan teknik nyanyian.	Shafa'atus sara binti Silahudin	UMPM	2011	Kajian meneliti seni kata pantun dan teknik nyanyian dalam Nyanyian Melayu asli.	Melayu	PL5065 UM 2011 SHAS	Seni Melayu
10.	Analisis bentuk tari joget gamelan.	Norsafini binti Jafar	UMPM	2016	Kajian menganalisis bentuk tari joget gamelan.	Melayu	PL5065 UM 2016 NORJ	Seni Melayu

Bahasa

Sebahagian besar koleksi khas penyelidikan ditulis dalam Bahasa Melayu. Namun terdapat juga penggunaan bahasa lain seperti Inggeris, Indonesia dan Thai.

Penggunaan Koleksi

Koleksi Penyelidikan seperti tesis kedoktoran (PhD) dan disertasi sarjana (MA) ini berada di rak NO-08A, NO-08B, NO-09A dan NO-09B di dalam Dewan C, Perpustakan Pengajian Melayu iaitu di kawasan koleksi rujukan dalaman. Oleh itu koleksi khas penyelidikan tesis kedoktoran (PhD) dan disertasi sarjana (MA) ini hanya terhad untuk penggunaan di dalam Perpustakaan Pengajian Melayu sahaja. Ini bukan sahaja dapat memberi peluang kepada pengguna untuk mengakses koleksi ini tetapi mengurangkan risiko kehilangan. Sebarang pinjaman luar tidak dibenarkan. Sekiranya pengguna ingin melakukan pinjaman bagi koleksi ini, pengguna harus merujuk kepada pembantu pustakawan yang bertugas di kaunter.

Tahun Penyerahan

Koleksi Khas Penyelidikan ini amat penting bagi pengguna di mana penulisan ini membolehkan hasil penyelidikan dirujuk oleh semua pengguna perpustakaan. Ia membolehkan penyelidik berkongsi teori, metodologi dan penemuan untuk rujukan penyelidikan pada masa akan datang dalam bidang

tertentu. Namun secara umumnya penulisan pelajar seperti tesis dan disertasi tidak diterbitkan oleh universiti tetapi diserahkan kepada pihak universiti sebagai syarat pengijazahan. Oleh yang demikian, dari segi tahun, koleksi tesis diserahkan antara tahun 1967 sehingga 2022 manakala disertasi antara tahun 1961 sehingga 2022. Meskipun sebahagian besar koleksi ini adalah dihasilkan pelajar Akademi Pengajian Melayu, terdapat juga judul yang bukan penulisan pelajar APM tetapi karya pelajar dari Universiti tempatan lain dan luar negara.

Subjek Koleksi

Melalui penilaian ini, terdapat lima (5) subjek yang berbeza daripada penilaian Koleksi Khas Penyelidikan Tesis Kedoktoran (PhD) dan Disertasi Sarjana (MA). Antara subjek yang terlibat adalah Sastera Melayu, Linguistik Melayu, Bahasa Melayu, Sosio-budaya Melayu dan Kesenian Melayu. Daripada penilaian ini dapat melihat purata maklumat secara terperinci beserta peratusan. Misalnya subjek Sastera memiliki purata yang terbesar berbanding subjek yang lain. Iaitu 47.44% bagi tesis manakala disertasi adalah berjumlah 41.63%.

Hasil Dapatan

Daripada kajian ini didapati bahawa:

1. koleksi terkini bagi tesis dan disertasi dalam KoleksiPenyelidikan adalah sehingga tahun 2022.
2. Kecenderungan atau tren subjek bagi koleksi ini adalah dalam bidang Sastera Melayu.

Cadangan

Sebagai langkah untuk menggalakkan penggunaan koleksi Penyelidikan, berikut disediakan beberapa cadangan:

1. Mengadakan program bicara minda di Perpustakaan Pengajian Melayu berkaitan Koleksi Penyelidikan iaitu tesis dan disertasi terpilih.
2. Menjalankan kaji selidik dan penilaian untuk mengenal pasti keperluan dan kepentingan dan populariti koleksi ini kepada pengguna perpustakaan.
3. Meningkatkan kemahiran promosi dan literasi maklumat iaitu dengan berkomunikasi secara aktif mengenai koleksi melalui media sosial seperti Facebook, Twitter, sistem pesanan ringkas dan lain-lain bagi mendidik pengguna mengenai sumber yang terdapat di perpustakaan.
4. Menyebarkan brosur, poster dan hasil dapatan penyelidikan kepada umum.
5. Mengemaskini laman sesawang Perpustakaan Pengajian Melayu dengan penambahan senarai Koleksi Penyelidikan Tesis dan Disertasi.

Penutup

Koleksi Khas Penyelidikan ini memainkan peranan penting dalam menyediakan akses kepada pengguna, di mana penulisan ini membolehkan hasil penyelidikan disebarkan secara meluas kepada seluruh komuniti Akademi Pengajian Melayu. Koleksi ini membolehkan penyelidik berkongsi

penemuan teori, metodologi, serta hasil kajian baharu mereka dengan pihak lain yang dapat memanfaatkannya untuk penyelidikan masa depan atau aplikasi dalam bidang tertentu. Secara khusus, koleksi penyelidikan bagi tesis meliputi penerbitan dari tahun 1967 hingga 2022, manakala koleksi disertasi bermula dari tahun 1961 hingga 2022.

Rujukan

Awang Azman Awang Pawi & Haslan Tamjehi. (2020). The Malay Studies Library, University of Malaya, Kuala Lumpur. *ResearchGate.* *https://www.researchgate.net/publication/348659171_The_Malay_Studies_Library_University_of_Malaya_Kuala_Lumpur?enrichId=rgreq-c8e4391a86cc4ebdcaf55ae30990393e-XXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzM0ODY1OTE3MTtBUzo5ODI0MzczNzkxOTQ4ODJAMTYxMTI0MjczMjA3OQ%3D%3D&el=1_x_2&_esc=publicationCoverPdf*

Wahab, K. A., Ma'alip, S., Yusof, M., & Harun, K. (2016). Kebitaraan Program Pengajian Bahasa Melayu: Persepsi dan Harapan Mahasiwa. *ResearchGate.* *https://www.researchgate.net/publication/311727727_Kebitaraan_Program_Pengajian_Bahasa_Melayu_Persepsi_dan_Harapan_Mahasiwa*

Analisis Koleksi Khas Rahmah Bujang di Perpustakaan Pengajian Melayu

Nurul Asyikin Syamsul Kamal[1], Haslan Tamjehi[2]
[1]Kolej Pengajian Pengkomputeran, Informatik dan Matematik, UiTM Puncak Perdana, Shah Alam, Selangor, Malaysia

[2]Perpustakaan Pengajian Melayu, Universiti Malaya, Kuala Lumpur, Malaysia

asyikin.n2203@gmail.com[1], haslan@um.edu.my[2]

Abstrak

Kajian ini merupakan tinjauan terhadap Koleksi Khas Profesor Emeritus Datin Dr Rahmah binti Bujang di Perpustakaan Pengajian Melayu (PPM). Kajian ini bertujuan untuk memberikan pengetahuan mengenai koleksi tersebut dengan menganalisis teknik pemerolehan, maklumat bibliografi, serta tren subjek dalam koleksi tersebut. Kaedah pengumpulan data merangkumi inventori fizikal dan sistem pengurusan perpustakaan yang sedia ada. Walaupun hanya merangkumi sebahagian kecil daripada pegangan perpustakaan, koleksi ini mempunyai kepentingan serta keistimewaan tersendiri.

Kata Kunci: Koleksi Perpustakaan; Teater; Kesenian Melayu; Universiti Malaya

Abstract

This study is an overview of the special collection of Professor Emeritus Datin Dr Rahmah Binti Bujang at the Malay Studies Library (PPM). This study aims to offer comprehension of the collection by analyzing the acquisition techniques, bibliographic information, and subject trend in the collection. Data collection methods include physical inventories and available library management systems., this unique collection has its special significance for the Malay Studies Library

Keywords*: Library Collection; Theater; Malay Art; Universiti Malaya*

Pengenalan

Profesor Emeritus Datin Dr Rahmah binti Bujang merupakan seorang mantan pengarah Akademi Pengajian Melayu, Universiti Malaya. Beliau lahir pada tanggal 18 Mac 1947 di Pontian, Johor dan menetap di Petaling Jaya, Selangor. Beliau telah bekerja sebagai guru, pensyarah, penulis naskhah, dan penyelidik drama. Beliau juga terkenal kerana hasil kerja kreatifnya dalam bidang teater dan drama. Beliau menerima pendidikan awal di sebuah sekolah Inggeris di Pontian iaitu *Government English School* (kini SMK Sri Perhentian, Pontian) kemudian meneruskan pengajian *English College*, Johor Bahru (kini Maktab Sultan Abu Bakar). Beliau kemudiannya menyambung pelajaran di Jabatan Pengajian Melayu, Fakulti Sastera, Universiti Malaya. Beliau mula mengenali bidang drama pada tahun 1969, dan kemudian mendalami bidang filem aristokratik pada tahun 1973 semasa bertugas sebagai pensyarah di Universiti Malaya. Pada tahun 1978, beliau menerima ijazah doktor falsafah dengan

penekanan khusus kepada seni Boria dari *University of Hull*, England. Beliau kembali berkhidmat sebagai pensyarah dan meneruskan kerjaya akademiknya sehingga tahun 2014, menjawat jawatan sebagai Profesor di Universiti Malaya.

Selepas bersara, beliau bertugas sebagai Ahli Lembaga Pengarah di Institut Teknologi Seni Melaka. Pada tahun 1998, beliau dianugerahkan Darjah Seri Melaka. Beliau juga adalah ahli panel pakar "Projek Pengumpulan Istilah Kesusasteraan" di Majlis Bahasa Brunei Darussalam Indonesia Malaysia (MABBIM), panel penilai Hadiah Sastera Malaysia (1978–1986), dan panel pakar projek ensiklopedia di Dewan Bahasa & Pustaka (DBP). Kementerian Kebudayaan Kesenian dan Pelancongan juga telah melantik beliau sebagai penasihat, penilai, pengerusi dan pembicara program teater.

Objektif Kajian

1. Menentukan kebolehpercayaan bahan Rahmah Bujang dari pelbagai aspek.
2. Menentukan kekinian bahan yang diperolehi.
3. Mengkaji tren subjek dalam koleksi.

Pernyataan Masalah

Koleksi sumbangan daripada Profesor Emeritus Datin Dr Rahmah di Perpustakaan Pengajian Melayu (PPM) adalah berjumlah sebanyak 308 judul. Koleksi ini memberikan pengguna pengetahuan yang unik, terutamanya dalam bidang teater, yang merupakan subjek kajian ini. Namun begitu, koleksi ini masih belum dikaji dan tidak pernah diberi perhatian yang khusus. Bahkan, kecenderungan dan pemfokusan bahan dalam koleksi ini juga tidak diketahui. Oleh sebab itu, kajian perlu dilakukan untuk mendapatkan maklumat menyeluruh terhadap tren bidang dalam koleksi ini. Hasil dapatan dari kajian ini boleh dijadikan sebagai rujukan dalam usaha pembangunan koleksi yang akan datang dan akan digunakan untuk perancangan masa hadapan bagi membantu Perpustakaan dalam usaha untuk memberi kesedaran kepada koleksi ini dan mencapai objektif pengurusan koleksi Perpustakaan.

Kaedah Penyelidikan

Untuk mengumpulkan maklumat yang tepat, penyelidikan ini memerlukan pendekatan dan peralatan yang sesuai untuk menghimpun data yang relevan bagi kajian ini. Terdapat dua (2) pendekatan yang digunakan untuk pengumpulan maklumat iaitu pengumpulan maklumat bibliografi daripada penggunaan *Pendeta Discovery* (pendeta.um.edu.my) iaitu sistem katalog akses umum Perpustakaan Universiti Malaya dan kaedah inventori fizikal.

Penggunaan Pendeta Discovery, membolehkan penyelidik membuat pencarian menggunakan kata kunci yang bersesuaian untuk mendapatkan maklumat tentang judul dalam koleksi khas. Seterusnya inventori fizikal di rak buku dilakukan untuk mendapatkan kepastian tentang kewujudan judul secara fizikal dalam koleksi tersebut di PPM.

Perbincangan dan Dapatan

Bahan Kajian Dalam Koleksi

Profesor Emeritus Datin Dr Rahmah telah menyumbangkan sebanyak 308 buah untuk dijadikan koleksi khas. Koleksi tersebut meliputi pelbagai format dan bahasa. Antara contoh bahan adalah, buku, kertas persidangan, majalah, jurnal, dan biografi.

Objektiviti Bahan

Dari aspek ini, kebanyakan judul yang terdapat dalam koleksi ini dinilai sejajar dengan bidang beliau iaitu seni teater. Meskipun begitu terdapat juga beberapa judul yang berlainan bidang namun jumlahnya adalah amat kecil. Oleh yang demikian dari segi objektiviti koleksi ini umumnya adalah menepati bidang. Pengguna mempunyai pilihan judul yang pelbagai dalam bidang seni teater.

Kebolehpercayaan Koleksi

Koleksi khas ini adalah sebahagian dari koleksi peribadi seorang intelektual Melayu yang berpengaruh dalam bidang seni teater. Bahan sumbangan beliau mempunyai nilai penting dari sudut akademik. koleksi ini serba sedikit mencerminkan pemikiran beliau kerana apa yang dibaca oleh seseorang itu adalah bahan yang telah dipilihnya untuk dijadikan input bagi mengembangkan idea dan fikirannya. Oleh yang demikian, jumlah judul yang agak banyak dalam bidang seni teater jelas menunjukkan fokus subjek pembacaan Profesor Emeritus Dr Datin Rahmah. Selain karya orang lain terdapat juga juga beberapa judul yang merupakan tulisan beliau sendiri.

Autoriti

Daripada kajian ini , bahan-bahan koleksi khas ini mempunyai tahap autoriti kerana yang baik. Ini boleh dilihat dari penerbit yang menerbitkan buku -buku dalan koleksi ini, sebagai contoh, Universiti Malaya, Dewan Bahasa dan Pustaka, *University of Kent*, Dewan Kesenian Jakarta, Balai Seni Negara dan sebagainya. Oleh itu, koleksi khas ini boleh dikatakan mempunyai autoriti dan kreadibiliti untuk dirujuk oleh para pelajar dan pengguna Perpustakaan.

Liputan Kandungan

Melalui penyelidikan, dapat dilihat bahawa di dalam koleksi khas ini terdapat 6 jenis liputan kandungan iaitu dalam bidang Bahasa Melayu, Linguistik, Kesenian Melayu, Sastera, Kebudayaan Melayu dan Seni Teater. Liputan kandungan ini dilihat dapat memberi pelbagai maklumat kepada pengguna. Selain itu terdapat juga kandungan dalam bidang lain seperti Sejarah, Undang-undang, Kesenian Islam, Perubatan, Kejuruteraan dan sebagainya. Secara keseluruhannya, dalam koleksi ini, bidang Seni Teater adalah mempunyai jumlah penulisan terbanyak iaitu sebanyak 70 buah (22.7%).

Pemerolehan Koleksi

Pembangunan koleksi adalah penting bagi sebuah perpustakaan. Oleh itu, pemerolehan koleksi hendaklah dilakukan secara konsisten. Terdapat pelbagai cara perolehan koleksi iaitu secara pembelian, sumbangan dan hadiah. Koleksi khas ini diperolehi menerusi kaedah sumbangan dari Professor Emeritus Datin Dr Rahmah.

Koleksi Khas ini terletak di dalam Peti Besi 1, PPM (PPM PB1). Para pengguna boleh mendapatkan bahan-bahan koleksi yang berjumlah 308 buah ini di Dewan C, PPM.

Jadual 1. Antara contoh bahan yang terdapat dalam koleksi Rahmah Bujang

No.	Tajuk	Pengarang	Penerbit	Negara Penerbitan	Tahun	Jenis	Deskripsi	Bahasa	No. Panggilan
1.	Bupala	Rahman Haji Yusof	Indah Bestari Publisher	Malaysia	2004	Buku	Seorang lelaki yang kematian isteri yang sangat dicintainya sehingga seluruh jiwa raga jejaka itu tidak berfungsi lagi kerana tidak mampu menerima kenyataan yang menjengah.	Bahasa Melayu	PL5136 Rahhy.B 2004
2.	Dari dewan beta	Abdul Waled Semail	Pustaka Dewan Puisi	Malaysia	2000	Buku	Mengumpulkan 26 buah puisi yang pernah tersiar di pelbagai halaman puisi akhbar dan majalah pilihan.	Bahasa Melayu -Bahasa Inggeris	PL5136.2 Abdws.D b2000
3.	Sajak kebun lada	Abdul Waled Semail	Penerbit Karyawan	Malaysia	1990	Buku	Merupakan satu siri karya sastera kreatif lama dan baru, serta juga karya yang berupa hasil kajian, penyelidikan, penilaian dan kritikan sastera	Bahasa Melayu	PL5136.2 Abdws.SA
4.	Betapa pun begitu, pada hari berkah ini cinta masih tersisa : puisi pilihan	Djamal Tukimin	Toko Buku Haji Hashim	Singapura	2003	Buku	Mengandungi puisi-puisi di dalam ruangan sastera/ seni yang disediakan dan gambar-gambar untuk menjadi kenangan.	Bahasa Melayu	PL5136.2 Djat.Be 2003
5.	Suara hati kenyalang	Othman Yatim	Universiti Kebangsaan Malaysia	Malaysia	1998	Buku	Merupakan antologi puisi pertama secara solo bagi penulis Othman Yatim.	Bahasa Melayu	PL5136.2 Othy.S 1998

No.	Tajuk	Pengarang	Penerbit	Negara Penerbitan	Tahun	Jenis	Deskripsi	Bahasa	No. Panggilan
6.	Pesanan dari gunung Ledang = a message from Mount Ledang	Zurinah Hassan	Dewan Bahasa dan Pustaka	Malaysia	2004	Buku	Melalui sejumlah karya, Zurinah Hassan secara metaforikal dan simbolik, menyatakan bahawa kekuatan yang ada dalam diri perlu disedarkan.	Bahasa Melayu -Bahasa Inggeris	PL5136.2 Zurh.P
7.	Arafah	Atondra	Dewan Bahasa dan Pustaka	Malaysia	1985	Buku	Atondra memaparkan berbagai persoalan yang berkisar di sekitar kehidupan sehari-hari dalam melayari bahtera hidup.	Bahasa Melayu	PL5136.3 Ato.Ar
8.	Munsyi : drama sejarah sempena 200 tahun kelahiran Munsyi Abdullah bin Sheikh Abdul Kadir (1796-1854)	Hadijah Rahmat	Teater Kami	Singapura	1998	Buku	Hadijah Rahmat's drama Munsyi is a meticulously researched and historically accurate potrayal of the life of one of the most famous malay writers, Abdullah bin Abdul Kadir Munsyi.	Bahasa Melayu -Bahasa Inggeris	PL5136.3 Hadr.M 1998
9.	Pasir-pasir di Pasir Salak	Mana Sikana	Pustaka Karya	Malaysia	2011	Buku	Mengandungi lima buah drama.	Bahasa Melayu	PL5136.3 Mans.P
10.	Tok Awang	Mana Sikana	Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia	Malaysia	1984	Buku	Menghimpunkan semua bentuk drama: drama pentas, radio dan televisyen.	Bahasa Melayu	PL5136.3 Mans.T

Format Koleksi

Koleksi Khas ini mengandungi pelbagai format. Terdapat 269 buah buku, 20 buah jurnal, 11 buah buku rujukan, 7 kertas persidangan dan 1 naskhah majalah.

Tahun Penerbitan

Tahun penerbitan bahan adalah di antara tahun 1970-an hingga tahun 2000-an.

Bahasa

Secara umumnya, bahan dalam koleksi ini terdiri dari pelbagai bahasa seperti Bahasa Melayu, Bahasa

Inggeris, Bahasa Indonesia, Jawi, Bahasa Arab, Bahasa Rusia, dan Bahasa Sepanyol.

Penggunaan Koleksi

Koleksi Khas ini terletak di almari khas PB 1. Bahan-bahan dalam koleksi ini hanya untuk rujukan dalaman sahaja. Pinjaman keluar adalah tidak dibenarkan. Pengguna hendaklah merujuk staf di Kaunter Perkhidmatan untuk mendapatkan bahan.

Koleksi Seni Teater

Koleksi Khas ini kebanyakannya terdiri daripada karya dalam bidang seni teater. Daripada 308 bahan, 141 daripadanya ditulis oleh pengarang dari Malaysia. Selain itu, sebahagian daripada bahan tersebut adalah tulisan beliau sendiri. Lebih separuh iaitu 69 daripada 73 rekod koleksi seni teater terdiri daripada buku, manakala selebihnya terdiri daripada jurnal.

Tren Subjek Koleksi

Dari penilaian yang dilakukan, judul dalam bidang kesenian adalah yang terbanyak. Sebagai contoh, subjek Seni Teater memiliki purata yang paling tinggi di antara subjek yang lain. Koleksi subjek Seni Teater adalah sebanyak 22.7%, bersamaan dengan 70 buah buku. Meskipun begitu, terdapat juga subjek lain dalam koleksi ini seperti kejuruteraan, pendidikan, undang-undang, ketamadunan dan sebagainya.

Dapatan Kajian

1. Koleksi Khas Profesor Emeritus Datin Dr Rahmah mempunyai authoriti yang baik kerana diterbitkan oleh penerbit yang berkredibiliti dan terkenal dalam dunia penerbitan buku ilmiah.
2. Bahan dalam koleksi ini diterbitkan antara tahun 1970 hingga 2000.
3. Bidang Seni Teater adalah tren dalam subjek bahan -bahan dalam koleksi ini.

Cadangan

Sebagai galakan untuk meningkatkan penggunaan koleksi khas ini, berikut diusulkan beberapa cadangan:

1. Menganjurkan program perbualan intelektual di PPM yang berkaitan dengan Koleksi Khas Rahmah Bujang.
2. Melaksanakan promosi melalui platform media sosial seperti Facebook, Twitter, TikTok, dan lain-lain untuk menyebarkan maklumat kepada masyarakat umum.
3. Menyediakan bahan promosi seperti brosur, poster, dan maklumat mengenai Koleksi Khas Rahmah Bujang untuk diedarkan kepada umum.
4. Memperbaharui laman web Perpustakaan Pengajian Melayu dengan menambah Koleksi Khas Rahmah Bujang.

5. Menyusun senarai digital bagi Koleksi Khas Rahmah Bujang untuk memudahkan pengguna dalam menyemak judul-judul koleksi tersebut.

Penutup

Koleksi Khas Rahmah Bujang perlu didedahkan kepada para pengguna supaya mereka sedar tentang kewujudannya. Hal ini kerana, bahan dalam koleksi khas ini dapat menyediakan maklumat yang bermanfaat kepada para pengguna khususnya dalam bidang Seni Teater. Selain itu, bahan dalam Koleksi Khas Rahmah Bujang boleh dipercayai dan releven kerana beliau merupakan seorang mantan pensyarah di Akademi Pengajian Melayu dan merupakan pakar bidang. Tambahan pula, penerbitan yang terdapat dalam Koleksi ini diterbitkan oleh penerbit yang mempunyai reputasi yang baik dan terkenal. Oleh sebab itu, kebolehpercayaan dan kredibiliti Koleksi Khas Rahmah Bujang tidak diragui. Oleh yang demikian aspek ini perlu juga diambil kira sebagai kelebihan dan keunikan Koleksi. Kajian ini dianggap sebagai penelitian awal terhadap koleksi Khas Rahmah Bujang dengan fokus utama pada aspek bibliografi menerusi penyediaan informasi lengkap tentang koleksi. Penelitian lebih lanjut perlu dilakukan untuk menilai sejauh mana koleksi ini dapat memenuhi keperluan penyelidik yang mengkaji bidang Seni Teater.

Rujukan

Dasar Koleksi Khas Perpustakaan Negara Malaysia.(2012, June 26).Perpustakaan Negara Malaysia. https://www.pnm.gov.my/pnm/resources/UploadFile/Akta,%20Dasar%20dan%20Peraturan/DasarKoleksiKhasPNM.pdf

Dasar Pembangunan Koleksi Perpustakaan Negara Malaysia. (2020, November 19). Perpustakaan Negara Malaysia. https://www.pnm.gov.my/pnm/resources/pdf%20file/DasarPembangunanKoleksiPNM.pdf

Perginya permata pejuang seni : Profesor Emeritus Datin Dr. Rahmah Bujang. (2021, June 11). University of Malaya Library Blog. https://blogumlib.com/2021/06/11/perginya-permata-pejuang-seni-profesor-emeritus-datin-dr-rahmah-bujang/

Rahmah Bujang | Research profile. (n.d.). ResearchGate. https://www.researchgate.net/profile/Rahmah-Bujang

Research gate net. (2020). Turkish related collection in the University of Malaya Library. https://www.researchgate.netpublication/341506775_Turkish_related_collection_in_the_University_of_Malaya_Library

Universiti Malaya Library. (n.d.). Professor Emeritus Datin Dr. Rahmah Bt Bujang. https://umlib.um.edu.my/profesor-emeritus-Datin-dr-rahmah-bt-bujang

University of Malaya Library. (2021, June 11). Oral History Series: Prof Emeritus Datin Dr Rahmah BT Bujang - Family Matters (Part 2) [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=TO-sUI8L0Yo

Intelektual masyarakat membangun oleh Syed Hussein Alatas. **2023. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka. Ulasan oleh Nurul Izzati Abdul Majid.**

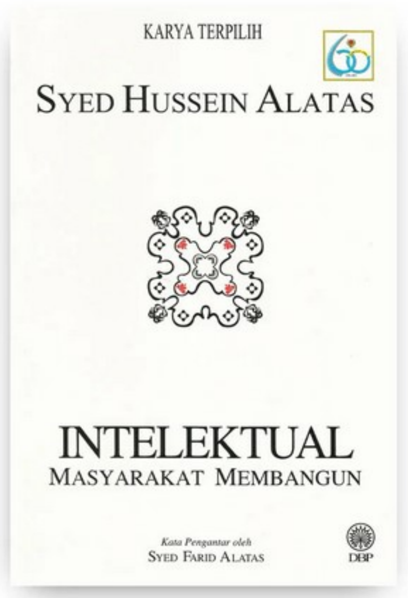

Intelektual Masyarakat Membangun adalah buku bukan fiksyen yang mengupas peranan intelektual dalam pembangunan masyarakat. Ditulis oleh Syed Hussein Alatas, seorang ahli sosiologi terkemuka Malaysia, buku ini menyelidiki hubungan antara pengetahuan akademik dan aplikasi praktikal dalam konteks pembangunan sosio-ekonomi, khususnya di Asia Tenggara. Buku ini bertujuan untuk menerangkan bagaimana intelektual boleh bertindak sebagai pemangkin pembangunan. Penulis menekankan bahawa intelektual perlu lebih daripada sekadar terlibat dalam penyelidikan akademik; mereka harus mengaplikasikan pengetahuan mereka untuk menangani isu-isu sosial dan ekonomi secara langsung. Tema utama adalah mengenai intelektual sebagai agen perubahan, di mana mereka harus mencadangkan penyelesaian yang praktikal untuk masalah masyarakat. Penulis memfokuskan kepada golongan intelektual secara umum. Buku ini membentangkan argumentasi dan analisis sistematik mengenai cabaran dan tanggungjawab intelektual dalam konteks pembangunan. Terdapat dua istilah menarik dari buku ini. Pertama, penghuraian istilah 'bebalisme'. Penulis mendakwa bahawa bebalisme ini bukan sahaja memberi kesan kepada ahli kelas bawahan yang berpendidikan tetapi juga golongan profesional, ahli akademik, dan mereka yang memegang jawatan. Adalah mustahil untuk mengkategorikan minda ini kepada satu kumpulan dan bukan kumpulan lain. Kedua, istilah 'pandir' yang juga menarik dibincangkan oleh penulis. Antara perkara yang penulis bincangkan ialah jutaan ringgit yang dibazirkan kerajaan kerana kecerdasan kakitangan pandir ini semasa membuat anggaran, perancangan, penyelidikan, dan lain-lain. Akibatnya, ini menghalang keupayaan sesebuah negara untuk berkembang secepat mungkin. Kekuatan buku ini terletak pada analisis mendalam mengenai peranan intelektual dan aplikasi praktikal pengetahuan. Namun, kelemahannya adalah kekurangan contoh konkrit dari pelbagai konteks yang boleh membatasi pemahaman tentang aplikasi teori dalam

situasi yang berbeza. Kesimpulannya, Intelektual Masyarakat Membangun adalah karya penting untuk memahami peranan intelektual dalam pembangunan masyarakat. Buku ini relevan untuk mereka yang ingin melihat bagaimana intelektual boleh menjadi agen perubahan.

KEKAL ABADI
GUIDELINES FOR CONTRIBUTORS

Kekal Abadi invites contributions from librarians, information scientists, information managers, educators, administrators, publishers and other interested persons from all over the world.

Types of Contributions

The journal publishes original articles on all aspects of library and information science. In addition, Book Reviews, New Products and Services, Conference Reports, Awards and News are also welcome.

Format

Manuscripts should preferably be 1,500-3,500 words in length. Authors may submit their article as an attached file with email. The font type required is Calibri, 11pt.

The first page of the manuscript should contain the title of the article followed by name(s) and affiliation of author(s), complete address, including telephone and fax numbers, and e-mail address. An abstract of about 100-200 words (If the article is in BM, an abstract in English is needed). Submit only one copy of the manuscript.

Tables, Figures and Illustrations

Tables, figures and illustrations with captions should be position within the text.

Style

The citation styling of the manuscript should follow the Publication Manual of the American Psychological Association (2009), 6th ed. (New York: American Psychological Association). References should be cited in the text using the 'name and date' style, e.g. "Roger (2001) said that ..." or "research shows that ... (Roger,2001)".

References at the end of the article should be listed in alphabetical order. The following are examples of the recommended reference style:

Archambault, E., Campbell, D., Gingras, Y., & Lariviere, V. (2009). Comparing bibliometric statistics obtained from the Web of Science and Scopus. *Journal of the American Society for Information Science and Technology, 60*(7), 1320-1326.

Chu, C. M. (2009). Working from within: Critical service learning as core learning in the MLIS curriculum. In L. Roy, K. Jensen & A. H. Meyers (Eds.), *Service learning: Linking library education and practice* (pp. 105-123). Chicago: American Library Association.

Lessard, B., & Baldwin, S. (2000). *Netslaves: True tales of working the web*. New York: McGraw-Hill.

Miller, W., & Pellen, R.M. (Eds.). (2009). *Googlization of libraries*. London: Routledge.

Noraida Hassan. (2009, Jun 15-16). *Practicing evidence base in Malaysian libraries : A CSI challenge?* Paper presented at the International Conference on Libraries, Pulau Pinang.

Accuracy of Material

It is the responsibility of the author(s) to check the accuracy of all data, statements and references.

Copyright

It is a condition of publication that manuscripts submitted to the journal have not been published, accepted for publication nor simultaneously submitted for publication elsewhere. By submitting a manuscript, the author(s) agree that copyright for the article is transferred to the publisher, if and when the manuscript is accepted for publication.

Address

Manuscripts, requests for further information and other correspondence should be sent to:

Kekal Abadi
University of Malaya Library,
50603 Kuala Lumpur, Malaysia.
E-mail: kekalabadi@um.edu.my